

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
จังหวัดเชียงราย

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง

งานวิจัยนี้ได้รับเงินอุดหนุนจาก
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
เสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
พ.ศ. 2548

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายในกลุ่มผลิตภัณฑ์ 4 ชนิดคือ หัตถกรรมไม้แกะสลัก ของเล่นเด็ก เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง และผ้าทออำเภอเชียงแสน เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมให้เป็นที่ต้องการของตลาดบนพื้นฐานอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้โดยให้ความหมายของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมคือการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยเน้นทักษะและหลักความรู้ทางศิลปกรรม โดยเน้นอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้ประกอบกับการจัดการที่ดีและความเป็นมืออาชีพในการทำงาน

การศึกษาจากการสอบถามเรื่องผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายจากคนในจังหวัดเชียงรายเป็นส่วนใหญ่ พบว่าจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายคือ พระธาตุดอยตุง พระตำหนักดอยตุง เมืองเก่าเชียงแสน อาหารพื้นเมือง ชนเผ่า สืบประวัติ ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าจุดเด่นที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายคือ ตุง จึงได้นำ ตุงไปเกิด มาเป็นแนวคิดหลักในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

การสอบถามผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 กลุ่มในเรื่องความต้องการในการฝึกอบรมกล่าวโดยสรุปคือ ต้องการทักษะวิทยาการออกแบบ ระบบโรงงานขนาดเล็ก การจัดการวัตถุดิบ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา และยังแยกย่อยตามต้องการไปในแต่ละกลุ่มอีก โดยหัตถกรรมไม้แกะสลักต้องการอบรมเรื่องเครื่องมือหัตถกรรมเช่น เครื่องคว้าน เรื่องน้ำมันรักษาเนื้อไม้ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาต้องการความรู้เรื่องเตาเผา เรื่องคุณภาพน้ำเคลือบ กลุ่มของเล่นเด็กต้องการทักษะการผสมผสานระหว่างตุ๊กตาผ้ากับไม้ฝอย กลุ่มผ้าทอต้องการฝึกอบรมการทอผ้าที่ละเอียดและเรื่องสีของผ้าตลอดจนการทอผ้าที่ผสมเส้นใยอื่น ๆ

ปัจจัยหลักในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม คือ ความรู้ความเข้าใจเรื่องราวที่นำเสนอ การเข้าใจวัตถุประสงค์ของชุมชน ต้องเรียนรู้ข้อจำกัดและข้อได้เปรียบของผลิตภัณฑ์ โดยมีปัจจัยของความสำเร็จผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมคือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านทักษะฝีมือ ปัจจัยด้านรสนิยมผู้ผลิต ปัจจัยด้านภูมิปัญญา ปัจจัยด้านระบบการจัดการความรู้ ปัจจัยเครือข่ายผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านวิถีชีวิตผู้ผลิต เหล่านี้คือหลักการที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมประสบความสำเร็จ

Abstract

This research aims to study and to develop the pattern of cultural products in Chaing Rai in response to the market desire with based upon Chaing Rai's identity. 4 categories of products namely carved - wooden handicraft , toy, pottery in Vieng Kaloung and Ciang San weaving cloth are subjects of this research. The meaning of cultural product developing of the research is to develop the products that existing in communities as well as emphasizing on the aspect of the artistic knowledge and skill . Chaing Rai's identity and being good and professional entrepreneur are mainly focused of the study.

The research study found that , according to the people who are living in Chaing Rai , in term of the important and outstanding products , the Phra That Doitung , Doi Tung Royal Villa, the ancient city of Chiang San, local foods, hill tribes, and pineapple are named respectively. It is found that the "tung" is significant as being a strength point in product designing. That why tung of the birth- year is the main driven in the cultural product development.

In term of the skill training needed by the entrepreneurs of the above 4 groups of the products, the designing skill, small business management, raw material management, Lanna arts and culture are identified. Further detail in the group of carved -wooden entrepreneurs, the training about tools are needed such as reamer and oil treated to preserve wood texture. For the group of pottery , the knowledge of brickkiln , glaze quality are needed. The group of toy products , the knowledge related to the integration of cloth doll and bamboo wood is needed. The last group, cloth weaving ones , training on the weaving method to produce delicate and fine texture cloth , the color matter as well as the mixture of other kinds of fibers in weaving are needed.

The important factors affecting cultural product design are the knowledge and understanding of the presentation , understanding the community purposes, the constraints and the competitive advantages of the product. The key success factors of cultural product are learning and experiences , skills, consumer taste, wisdom, knowledge management system, product network and the way of living of that entrepreneur.

สารบัญ

คำนำ	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
ประเภทของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
บทที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของการวิจัย	8
เวียงกาหลง	8
ไม้แกะสลัก	10
ของเล่นเด็ก	10
เชียงแสน	11
บทที่ 3 ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น	20
บทที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบ	26
ตุ๊กและความหมาย	26
ปีเกิดในล้านนา	28
บทที่ 5 ความต้องการในการฝึกอบรม	40
บทที่ 6 การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	43
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย	49
ปัจจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	49
ปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	53
แบบสำรวจการวิจัย	54
การจัดทำเวทีชุมชน	56
ประวัติผู้วิจัย	64

สารบัญตาราง

หน้า

1. ตารางการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	2
2. ตารางแผนงานโครงการ	6
3. ตารางแผนปฏิบัติการเก็บข้อมูล	7
4. ตารางที่ 1 เพศ	20
5. ตารางที่ 2 อายุ	20
6. ตารางที่ 3 ภูมิลำเนาเดิม	21
7. ตารางที่ 4 ระยะเวลาที่พักอาศัยในเชียงราย	21
8. ตารางที่ 5 จุดเด่นของจังหวัดเชียงราย	22
9. ตารางที่ 6 ความเห็นเรื่องผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	22
10. ตารางที่ 7 การปรับปรุงผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย	23
11. ตารางที่ 8 เหตุผลของการซื้อของที่ระลึก	23
12. ตารางที่ 9 ความบ่อยของการซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	23
13. ตารางที่ 10 สถานที่การซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมหรือของที่ระลึก 3 ลำดับแรก	24
14. ตารางที่ 11 เหตุผลในการซื้อของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม	24
15. ตารางความต้องการการฝึกอบรมร่วมกันทั้ง 4 กลุ่มในประเด็นเกี่ยวกับ	40
16. ตารางความต้องการฝึกอบรมเฉพาะกลุ่ม	41

บทที่ 1

บทนำ

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย

หลักการและเหตุผล

จังหวัดเชียงรายเป็นดินแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศเป็นแหล่งกำเนิดศิลปวัฒนธรรมของล้านนาเชื่อมโยงกับศิลปวัฒนธรรมในหลายๆอาณาจักรในอดีตในเขตลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ประกอบกับการพัฒนาของจังหวัดเชียงรายมีมายาวนาน สังคมประสบการณ์ของสังคม ผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมต่างๆ ตามจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ จนกลายเป็นสังคมที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย ที่เป็นทุนจากภูมิปัญญาในการดำรงวิถีชีวิต และมีทุนจากภูมิปัญญานี้สามารถพัฒนาให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างหลากหลายแนวทาง เช่นการรักษาโรคจากแพทย์พื้นบ้าน ด้านที่อยู่อาศัยและทางภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ ด้านการพัฒนาเครื่องนุ่งห่ม ด้านอาหารการกิน นอกจากด้านปัจจัย 4 แล้วยังมีการพัฒนาให้เห็น ที่เป็นการวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมรดกตกทอดอยู่ในคนและชุมชน จังหวัดเชียงราย แต่เนื่องจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ กระแสหลัก ทำให้การดำเนินชีวิตและการทำงานได้แยกออกจากภูมิปัญญาเหล่านี้โดยสิ้นเชิง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้สืบทอดภูมิปัญญาอย่างไม่ขาดสายแต่จำนวนลดน้อยลงทุกวัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วทำให้ภูมิปัญญาบางอย่างถูกละเลย เนื่องจากไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างคล่องตัว เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนไปและเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เช่นนี้ ซึ่งภูมิปัญญาที่สั่งสมมาต้องปรับตัวพัฒนาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยการการตีความหมายใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมเช่น การดูแลรักษาสุขภาพแผนไทย การบำบัด การนวด แผนต่างๆ นั้น ถูกตีความใหม่ให้เป็นการบำบัดและการดูแลสุขภาพทางเลือก มีการจัดการที่ทันสมัยสะอาด มีระบบที่ดี ทำให้ภูมิปัญญานั้นถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาเป็นหนทางหนึ่ง ที่เป็นการก้าวหน้าและมีระยะเวลา และแนวทางที่ชัดเจนมีหลักเกณฑ์ที่ดี มีบุคคลนักออกแบบและนักวิชาการในศาสตร์ที่ก้าวหน้า รวมถึงการวิจัย การค้นคว้าผลิตภัณฑ์ที่มาจากความต้องการของสังคมอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อดำเนินถึงผลลัพธ์ที่จะมีผลสืบเนื่องกับสังคม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาจะต้องคำนึงถึงอดีต ปัจจุบันและอนาคต ที่สืบเนื่องสืบทอดภูมิปัญญาซึ่งเป็นนามธรรม เป็นความรู้ ไม่ใช่รูปแบบแต่เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาที่ผ่านมา ส่วนมากจะเน้นรูปแบบมากกว่าด้านจิตวิญญาณและความคิดเป็นเบื้องหลังการ

กระทำ การละเลยองค์ความรู้และจิตวิญญาณ เบื้องหลังผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปได้ไม่มากนักจะยุ่งยากขึ้น จะเพิ่มทางปริมาณแต่ไร้คุณภาพและสุนทรียภาพ และยึดติดกับวิธีการเดิมที่เหมาะสมกับอดีต ทำให้ไม่สามารถสละเปลี่ยนของอดีตออกไป เพื่อเข้าถึงแก่นแท้ได้ จึงถูกปัจจัยภายนอกและกลไกการตลาดทำให้สินค้าด้อยคุณภาพ ขยายตัวในเชิงปริมาณ ราคาถูกลง วัตถุดิบลดลง

ประเภทของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

- 1.ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและเปิดโอกาสให้กับชุมชนในทางเศรษฐกิจ การผลิตขึ้นอยู่กับระดับความต้องการชุมชน และผันแปรไปตามวิถีชีวิตประจำวัน เป็นการผลิตเข้ากับชีวิตและการพักอาศัย เป็นการเสริมรายได้จากอาชีพหลัก การผลิตลักษณะนี้ รัฐบาลได้ส่งเสริมเป็นนโยบายเรียกว่า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 2.ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาการจากผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการต่อยอดของผลิตภัณฑ์ ที่มาจากความรู้และจิตวิญญาณ ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังวัตถุหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ กับทักษะและความรู้แบบหลักวิชาการด้านศิลปะ วิทยาการและมีอัตลักษณ์ของอย่างเด่นชัด มีการจัดการที่ดี มีลักษณะผู้ประกอบการ พึ่งตนเองได้จากการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและต่อยอดให้พัฒนาต่อไปได้

การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ชุมชนกับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ผลิตภัณฑ์ชุมชน	ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
1.ผลิตเพื่อชุมชน	1.ผลิตเพื่อศิลปะ
2.ผลิตเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน	2.ผลิตเพื่อให้ผู้สนใจในผลิตภัณฑ์เฉพาะกลุ่ม
3.ทักษะพื้นบ้าน	3.ทักษะศิลปะพื้นบ้านอย่างมีหลักวิชา
4.ผลผลิตสอดคล้องกับวิถีชีวิตประเพณีพื้นบ้าน	4.ผลผลิตมีการวางแผนและควบคุมได้ บนพื้นฐานวิถีประเพณีชุมชน
5.มีข้อจำกัดในเทคนิควิธีการ	5.เทคนิควิธีการที่ทันสมัยบนฐานความรู้ และ ภูมิปัญญา ควบคุมได้และมีระบบ
6.การสืบทอดไม่มีความชัดเจน	6.สามารถอธิบายความรู้และสืบทอดความรู้ได้อย่างเป็นระบบ
7.ติดกับดักแห่งอดีต	7.นำอดีตมาปรับใช้ปัจจุบันแห่งอนาคต
8.ปัจจัยจำกัดในการรับผิดชอบคุณภาพ	8.มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ชัดเจน
9.เป็นการเสริมรายได้	9.มีความเป็นมืออาชีพ มีทักษะเป็นผู้ประกอบการ
10.ชุมชนเป็นผู้มีอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์	10.ผู้ผลิตและสร้างสรรค์เป็นผู้กำหนดอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมีข้อจำกัด หลายประการพอประมวลสรุปได้จากการที่เข้าไปศึกษา บริการชุมชนในเขตจังหวัดเชียงราย สรุปปัจจัยที่ทำให้ไม่สำเร็จดังนี้

1. สร้างกับดักให้กับตนเอง เป็นการสร้างกำแพงล้อมรอบจนหาทางออก ไม่พบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้ติดยึดรูปแบบการติดยึดเทคนิควิธีการดั้งเดิมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม การยึดติดในการให้วัสดุเชิงเดียว คือผลิตภัณฑ์ไม้ ก็ต้องใช้ไม้ทั้งหมดผลิต เครื่องปั้นดินเผา ก็ทำเฉพาะเครื่องปั้นดินเผา ไม่พยายามหาทางออกในลักษณะเครือข่ายวัตถุดิบซึ่งกันและกัน และการส่งเสริมการพัฒนาเทคนิควิธีการ ระบบการผลิตที่ดีมีมาตรฐาน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
2. ไม่เป็นมืออาชีพ การผลิตผลิตภัณฑ์เป็นการทำอาชีพรองจากอาชีพหลัก มีบางรายที่เป็นอาชีพหลัก แต่ก็ยังขาดทักษะการผลิตและการเป็นผู้ประกอบการ
3. ศิลปะและสุนทรียภาพ การผลิตเป็นทักษะแบบพื้นบ้านมักจะไม่มีการกำหนดแนวคิดและสุนทรียภาพเชิงศิลปะประกอบการไปด้วยเมื่อพ่อครูหรือสืบลำสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเสียชีวิต ไม่ได้บันทึกไว้ให้ที่เป็นหลักความคิดทางศิลปะและสุนทรียภาพนั้นคือเบื้องหลังผลิตภัณฑ์คืออะไร ลูกศิษย์ทำตามกันมาทำให้ขาดการเชื่อมต่อแนวคิดทางสุนทรียภาพและสรุปประเด็นหลักการดั้งเดิม
4. คุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ระดับหนึ่งไม่มากนัก ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การหีบห่อ การขนส่ง คิดว่าทำแบบนี้มานานแล้วและทำมาก็ขายได้ จะทำให้ดีกว่านี้ สวยกว่านี้ มีหีบห่อให้สิ้นเปลืองทำไม
5. ขาดอัตลักษณ์ ที่ไม่ใช่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะในผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าทอ ถ้าเป็นของไทลื้อ ก็จะเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างกันในลักษณะเฉพาะของการทอแต่ละคน (สืบลำ) ที่โดดเด่น
6. วัตถุดิบ วัตถุดิบบางอย่าง เช่น ไม้ ดิน ที่มีจำนวนน้อยลงและมีราคาแพง การปรับตัวในเรื่องวัตถุดิบ หรือการแสวงหาวัตถุดิบใหม่ๆ ที่เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นมาพัฒนา
7. เครือข่าย การขาดความเชื่อมโยงเครือข่ายนอกสายการผลิต เช่น ผลิตภัณฑ์ไม้ ควรเป็นเครือข่ายกับการผลิตกระดาษ เพื่อนำกระดาษมาทำบรรจุภัณฑ์ สร้างกระดาษก็ควรนำไม้แกละสั๊กมาประกอบกับผลิตภัณฑ์กระดาษเป็นต้น เป็นการทำลายกำแพงของกับดักวัสดุและการผลิตเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
8. ทักษะจำกัด ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญในการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถพัฒนาขึ้นเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมได้ การขาดทักษะทางศิลปะ ขาดหลักวิชาการออกแบบ การขาดทักษะด้านผู้ประกอบการ และการบริการ
9. การรอคอยความช่วยเหลือ ซึ่งแต่เดิมชุมชนไม่ได้คอยให้ความช่วยเหลือแต่อย่างใด ที่ผ่านมานี้เนื่องจากองค์กรพัฒนาต่างๆ ได้เข้าไปช่วยเหลือ ในหลายๆด้าน ทำให้ชุมชน เกิดความเคยชินที่จะรับความช่วยเหลือโดยตลอด เมื่อหมดความช่วยเหลือก็จะกลับไปสู่ลักษณะเดิมที่ตนเกิดความเคยชิน การช่วยเหลือที่นำมาสู่อุปสรรค

ปัจจัยที่กล่าวมาในหัวข้อนี้ ที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่สามารถพัฒนา หาทางออกให้กับตนเองได้ ต้องทำลายกับดัก และการสร้างปัจจัยเสริมเข้าไปในการพัฒนาดังนี้

1. การส่งเสริมให้ผู้ผลิตมีทักษะและสุนทรียภาพเพื่อใช้ในการออกแบบและการประกอบการผลิต
2. การส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัยเครื่องมือที่เหมาะสม
3. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ส่งเสริมการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความคิดเปิดโลกทัศน์
5. จัดการแสดงผลผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาและแนวทางการส่งเสริมดังกล่าว กับพื้นฐานของจังหวัดเชียงรายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนแล้ว การหาคำตอบเรื่องการวิจัยและพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีพื้นฐาน ภูมิปัญญา หาคความหมาย หาคความรู้และจิตวิญญาณ ด้วยความร่วมมือกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นโครงการนำร่องในจังหวัดเชียงรายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบความต้องการในการ และพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในชุมชน จังหวัดเชียงราย 4 กลุ่ม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ต้องการของตลาดบนพื้นฐานที่เป็นอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม
3. เพื่อจัดทำข้อมูลต้นแบบในการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และฝึกอบรม

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนต้องการฝึกอบรมในการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมอย่างไร
2. ความรู้และภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในชุมชน ควรเป็นอย่างไร
3. รูปแบบของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ควรเป็นอย่างไร
4. แนวทางในการพัฒนาและฝึกอบรมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
5. ชุมชนสามารถทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างครบวงจร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีศึกษา ใช้รูปแบบดังนี้

- 1.1 การศึกษาเอกสาร เพื่อทราบถึงข้อมูลทางประวัติพัฒนาการและองค์ความรู้ของวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดเชียงราย ตลอดจนภูมิปัญญาและเอกสารที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์
- 1.2 การสัมภาษณ์ ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นักออกแบบ นักวัสดุศาสตร์ นักการตลาด จำนวน 10 คน
- 1.3 แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม จำนวน 200 คน
- 1.4 แบบสอบถาม ความต้องการรูปแบบและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม แก่ชุมชน 4 แห่งได้แก่ ชุมชนผลิตของเล่นไม้พื้นบ้าน ชุมชนไม้แกะสลัก ชุมชนทอผ้าพื้นเมือง ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา (รวม 100 ชุด)
- 1.5 ตรวจสอบข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มที่ต้องการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวต่างประเทศ จำนวน 100 คน และคนไทยจำนวน 100 คน สัมภาษณ์ในตัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในอำเภอแม่ฟ้าหลวงและอำเภอเชียงแสน

2.2 ประชากรชุมชน ในกลุ่มหมู่บ้านที่มีศักยภาพ จำนวนชุมชนละ 25 ตัวอย่าง ด้วยการใช้รูปแบบและแบบสอบถาม รวม 100 ตัวอย่าง เป็นการสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามเชิงลึก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- 3.1 การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถาม รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ชอบและไม่ชอบ
- 3.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
- 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

แผนงานโครงการ

คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.ชุมชนต้องการฝึกอบรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมอย่างไร	1.สัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามที่เป็นภาพผลิตภัณฑ์ที่ชอบและไม่ชอบ	1.ชุมชนไม้แกะสลัก 2.ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา 25 คน 3.ชุมชนทอผ้า 25 คน 4.ชุมชนผลิตของเล่นพื้นบ้าน 25 คน	1.ทราบถึงความต้องการในการผลิตด้านวัฒนธรรม 2.ทราบถึงเพศและอายุ 3.ทราบรูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม 4.ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสม
2.ความรู้และภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในชุมชนควรเป็นอย่างไร	1.สัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ 2.ศึกษาจากเอกสาร	1.กลุ่มผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน	1.ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ดีเป็นอย่างไร 2.ภูมิปัญญาที่อยู่เบื้องหลังผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม 3.ข้อมูลภูมิปัญญาที่จะช่วยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
3.รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเป็นอย่างไร	1.สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน ประกอบแผ่นภาพผลิตภัณฑ์และแบบสอบถาม	1.นักท่องเที่ยว 200 คน	1.ทราบถึงแนวทางของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ
4.แนวทางในการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและการฝึกอบรม	1.ประมวลผลจากคำถามทั้ง 3 ข้อ มาออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและแนวทางการฝึกอบรม	1.ตัวอย่างข้อมูลทั้ง 3 ข้อ	1.ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม 2.ได้แนวทางในการฝึกอบรม
4.ชุมชนสามารถทำแผนการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมได้ครบวงจรหรือไม่	1.ประมวลผลจากคำถามทั้ง 3 ข้อ มาออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและแนวทางการฝึกอบรม	1.ตัวอย่างข้อมูลทั้ง 3 ข้อ	1.ได้แผนการผลิตผลิตภัณฑ์

แผนปฏิบัติการเก็บข้อมูล

ตัวอย่าง	เพื่อตอบคำถาม	วันที่/ระยะเวลา
1.รวบรวมข้อมูลเอกสาร	เพื่อตอบคำถามข้อ 2	1-15 เมษายน 2548
2.พัฒนาแบบสอบถาม	เพื่อตอบคำถามข้อ1,2,3	15-30 เมษายน 2548
3.สัมภาษณ์/แบบสอบถาม	เพื่อตอบคำถามข้อ1,2,3	1-30 พฤษภาคม 2548
4.ออกแบบผลิตภัณฑ์	เพื่อตอบคำถามข้อ 4	1-15 มิถุนายน 2548
5.ประชุมเพื่อตรวจสอบข้อมูล	เพื่อตอบคำถามข้อ 4,5	15-30 มิถุนายน 2548

แผนปฏิบัติการในระยะเวลา 4 เดือน

วันที่/เดือน	กิจกรรม
15-30 เมษายน 2548	-รวบรวมข้อมูลเอกสาร -สำรวจพื้นที่นาร่อง
1-15 พฤษภาคม 2548	-พัฒนาแบบสอบถาม - ออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสอบถาม -ทดสอบแบบสอบถาม
15 พฤษภาคม -15 มิถุนายน 2548	-สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ -สัมภาษณ์/แบบสอบถาม / นักท่องเที่ยว -สัมภาษณ์/แบบสอบถาม / ชุมชนนาร่อง
15-30 มิถุนายน 2548	-ออกแบบผลิตภัณฑ์ ประมวลผลข้อมูล
1-15 กรกฎาคม 2548	-ประชุมเพื่อตรวจสอบข้อมูล -ส่งผลการวิจัยเบื้องต้น
15-30 กรกฎาคม 2548	- วิเคราะห์ผลการศึกษาและทำรายงานการวิจัย
15 สิงหาคม 2548	- ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงความต้องการในการฝึกอบรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของชุมชนนาร่อง
2. ทราบถึงความรู้และภูมิปัญญาในการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
3. ทราบถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและแนวทางการพัฒนาเพื่อฝึกอบรมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
2. นำหลักสูตรไปฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

บทที่ 2

ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย

1. เวียงกาหลง

เวียงกาหลงเป็นชื่อเมืองโบราณในเขตอำเภอเวียงป่าเป้า เป็นแหล่งที่ค้นพบเครื่องปั้นดินเผา เตาเผาและแหล่งดินที่เป็นวัตถุดิบในการเผาโดยมีข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

ตำบลเวียงกาหลงเดิมชื่อตำบลหัวฝาย ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ขณะนี้ ตำบลเวียงกาหลงอยู่ในเขตปกครองของ อบต.เวียงกาหลงซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 24,750 ไร่ มีประชากร 9,549 คน มี 154 หมู่บ้าน

ตำนานเมืองเวียงกาหลง

ตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันในชุมชน กล่าวว่า ช่วงที่พระเจ้าอโนรชามังช่อกษัตริย์ แห่งอาณาจักร พุกามได้ยกทัพมาถวญถามรอยพระบรมสารีริกธาตุพระไตรปิฎก พระแก้วมรกตคืนจากเมืองกัมพูชาว่า ต้องมาตั้งทัพที่บริเวณเมืองโบราณเวียงกาหลงในปัจจุบัน และได้มองเห็นแสงลอยขึ้นจากยอดดอยใน เวลากลางคืน ซึ่งใครได้ทำนายว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีจึงให้ทหาร ไปสำรวจพื้นที่ที่มีแสงลอยขึ้นมาแล้วให้ ก่อสร้างพระธาตุไว้ ปัจจุบันคือพระธาตุแม่เจดีย์ที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านแม่เจดีย์ในการสร้างพระธาตุนั้นต้อง อาศัยระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้นพระเจ้าอโนรชามังช่อจึงให้สร้างเมืองขึ้นในบริเวณที่หยุดพัก แล้วให้ ขุดคูล้อมตัวเมือง สร้างป้อมปราการตามตำราพิชัยสงคราม เพื่อป้องกันศัตรูมารุกรานและเป็นการ ป้องกันภัยจากสัตว์ร้ายต่าง ๆ เช่น เสือ ช้าง เป็นต้น พระเจ้าอโนรชามังช่อได้ให้ไพร่พลขุดดินขึ้นมาปั้น แล้วเผาเป็นอิฐเพื่อใช้ก่อสร้างพระธาตุแม่เจดีย์ นอกจากนี้ยังได้ทำการปั้นเครื่องถ้วยไว้ค้าขายอีกด้วย

จากการค้นพบเตาเผาในเขตเวียงกาหลงมีจำนวนประมาณ 200 แห่ง นับว่าเป็นบริเวณที่ทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผามาช้านาน โดยการนับอายุของเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง นักโบราณ ก็ได้ให้อายุเท่าที่พิสูจน์ได้ในปัจจุบัน ราคา 600-700 ปี ว่าแตกต่างจากความเชื่อของคนในพื้นที่ และตำนาน ที่ได้กำหนดอายุให้ถ้วยและเมืองเวียงกาหลงให้ราคา 1000-1600 ปี (เชียงรัฐ ฉบับที่ 16-31 พ.ศ. 2548 หน้า 2)

ลักษณะตัวเมืองเวียงกาหลงซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านทุ่งม้าย ห่างจาก หมู่บ้านประมาณ 400 เมตร มีซากเมืองเก่าและกำแพงมูลดินและคูเมืองล้อมรอบตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ 200 เมตร ยาวประมาณ 200 เมตร กำแพงหนาประมาณ 5 เมตร สูงประมาณ 6 เมตร ระหว่างกลางของด้านยาวมีกำแพงรูปปีกกา 2 อัน ทั้งสองด้าน คนไม่ชำนาญจะเดินหลงทางออกไม่ได้ เพราะเหตุนี้จึงเรียกว่า "เวียงกาหลง" เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2523 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนให้เวียงกาหลงเป็นโบราณสถาน

เครื่องถ้วยเวียงกาหลง

เครื่องถ้วยหรือเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลงที่ขุดพบในเขตอำเภอเวียงป่าเป้ามีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของเครื่องปั้นจากแหล่งเก่าแก่นี้ โดยจอห์น ซอร์ ได้เขียนถึงและเครื่องถ้วยเวียงกาหลงไว้ว่า

เวียงกาหลงเป็นแหล่งที่เหมาะสมที่สุดในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เพราะแหล่งดินที่มีเป็นดินที่มีคุณภาพในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชนิดเนื้อแกร่ง เป็นดินสีขาว มีคุณภาพคล้ายดินเกาลินมีความเหนียว ยืดหยุ่น (จอห์น ซอร์ บปผ.56) ซึ่งจอห์น ซอร์ ได้กำหนดให้เครื่องปั้นดินเผาของเวียงกาหลงอยู่ระหว่าง พุทธศตวรรษ ที่ 18-20 (คริตศตวรรษที่ 14-16) และในช่วง พุทธศตวรรษ 19 (คริตศตวรรษที่ 15) อาจจะเป็นที่ที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ดีที่สุด

รูปแบบของเครื่องถ้วยเวียงกาหลงนั้น มีลักษณะที่หลากหลายมีทั้งรูปสัตว์ที่สามูฐานน่าจะทำขึ้นเพื่อพิธีกรรมบางอย่างในอดีตจะเป็นรูปกบ (คางคก) รูปเต่า รูปม้า รูปหมูป่าที่เป็นสัตว์ที่คนในแถบอาณาจักรล้านนาและลุ่มแม่น้ำโขงใช้งานในวิถีชีวิตประจำวัน โดยกบ (คางคก) นั้นจะเป็นสัตว์ที่มีความหมายกับความอุดมสมบูรณ์หมายถึงการเริ่มต้นของฤดูเพาะปลูก ในเรื่องม้านั้น จะเป็นพาหนะหลักในการเดินทางบนที่สูงซึ่งในอดีตมีการเดินทางค้าขายกันในรูปลักษณะกองคาราวานจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และจากใต้ขึ้นเหนืออยู่ตลอดเวลาจวบจนปัจจุบัน ส่วนหมูนั้นเป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคและประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ ยังมีรูปนกที่เรียกว่านกคุ้มซึ่งนกชนิดนี้มีชื่อเรียกที่เป็นมงคล เป็นคำพ้องเสียงว่าการคุ้มครองปลอดภัย

ในส่วนของภาชนะนั้นเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลงมีทั้ง จาน ชาม โห และผางประทับโดยเครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเด่นเฉพาะจะเป็นเครื่องถ้วยที่เป็นภาชนะจาน ชาม และโห ที่เป็นการเขียนสีใต้เคลือบจะเรียกได้ว่าเป็นลักษณะที่เครื่องถ้วยเวียงกาหลงถึงจุดสูงสุดของความงาม

ลวดลายของเครื่องถ้วยเวียงกาหลงนั้นเป็นการเขียนลายใต้เคลือบ มีลวดลายพรรณพฤกษาต่าง ๆ ลวดลายสัตว์และลวดลายสัตว์ในจินตนาการ ลายที่เขียนนั้นมีลักษณะที่อ่อนช้อยเส้นขอบคมในลักษณะที่เหมือนกับว่ากำลังเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา ร่าเริง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของลายเครื่องถ้วยเวียงกาหลง

ในปัจจุบันมีผู้ที่ทำเครื่องถ้วยเวียงกาหลงขึ้นมาในลักษณะฟื้นฟูความรู้เดิมอยู่หลายคน ในจำนวนนั้นมีนายธัม ธิจิตต์ อายุ 50 ปี ชาวบ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องถ้วยเวียงกาหลงขึ้นมาใหม่ มีการค้นคว้านำเคลือบที่ทำจากวัสดุธรรมชาติที่มีผลของการเคลือบเทียบได้กับน้ำเคลือบของเดิมจนเกือบเหมือนเครื่องถ้วยของนายธัมนี้ มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มที่ทำเครื่องถ้วยเวียงกาหลงอื่น ๆ คือ มีจุดเด่นที่การเขียนลายแบบอนุรักษ์ที่สวยงาม ขอบคมชัดเจน มีทักษะการวาดลวดลายสูง ทำให้เครื่องถ้วยของนายธัม เป็นเครื่องถ้วยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเครื่องถ้วยเวียงกาหลงเดิมมากที่สุดในปัจจุบัน

2. ไม้แกะสลัก

ในจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีป่าไม้จำนวนมากในอดีตภูมิปัญญาของการจัดการไม้ เพื่อนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวันพิธีกรรมต่าง ๆ การใช้ไม้ของคนเชียงรายนั้นไม่ได้เพียงใช้โดยเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยเพียงเท่านั้น ยังได้พัฒนารูปแบบและความงามควบคู่ไปด้วย ทักษะเหล่านี้ได้ถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานคนเชียงรายในปัจจุบัน แต่ก็เหลือเพียงไม่กี่ชุมชน และไม่ก็ครอบครัวเท่านั้นที่ยังคงสืบทอด ทักษะเหล่านี้อยู่ในขณะนี้

ในจำนวนชุมชนที่ยังมีการแกะสลักไม้อยู่นั้นมีชุมชนหนึ่งชื่อบ้านถ้ำผาตอง ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายยังคงรักษาภูมิปัญญาในการแกะสลักไม้อยู่ โดยจุดเริ่มต้นของชุมชนแห่งนี้ในเรื่องหัตถกรรมไม้แกะสลักจากพ่ออ้อยแสง เรืองสุวรรณ ชาวบ้านตำบลท่าสุด เริ่มการทำหัตถกรรมไม้แกะสลักเมื่ออายุประมาณ 70 ปี ผลงานของพ่ออ้อยแสงนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวชั้น “น้ำบาย” (กะลาประกอบกับด้ามไม้ยางใช้สำหรับตักน้ำดื่มของล้านนา) มีการแกะสลักที่ด้ามไม้อย่างสวยงามเป็นรูปวิถีชีวิตการทำงานของคนบ้านประดับลวดลายพื้นเมืองมีกลไกการเคลื่อนไหวผสมผสานกับลูกเล่นแบบพื้นบ้าน ที่สร้างความขบขัน และน่าสนใจในผลงานของลุงแสงเป็นอย่างยิ่ง และมีลูกหลาน รวมทั้งคนในหมู่บ้านเข้ามาขอศึกษากับพ่ออ้อยแสงจนรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ได้ โดยมีการสนับสนุนจากคนในเชียงรายในการให้กำลังใจด้วยการนำไปจัดแสดงในสถานที่ต่าง ๆ จนมีชื่อเสียงขึ้น เมื่อพ่ออ้อยแสงได้เสียชีวิตไป แต่หลานของพ่ออ้อยแสงและกลุ่มเพื่อน ๆ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถ้ำผาตองขึ้น โดยมีผู้นำกลุ่มคือ นายคำอินทร์ ยาโน ผู้ซึ่งเป็นหลานตาของพ่ออ้อยแสง ทางกลุ่มนี้ได้มีที่ทำการกลุ่มที่บ้านนายคำอินทร์เป็นที่วางนำเสนอสินค้าและที่ผลิตผลงานของกลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักในปัจจุบันได้มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าเดิมมาก ส่วนใหญ่เป็นของที่ระลึกมากกว่าจะนำไปใช้งาน โดยเน้นการเคลื่อนไหวด้วยกลไกรวมถึงวัสดุจากไม้สักมาเป็นกะลาและลูกไม้ตลอดจนไม้เนื้ออ่อนมากขึ้น

ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานมาโดยตลอดจากภาครัฐและได้เดินทางไปออกร้านในสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศรวมทั้งการไปแสดงที่ต่างประเทศก็เคยได้ไปทำให้กลุ่มนี้มีความเข้มแข็งขึ้นและมีการพัฒนาเยาวชนเพื่อเข้ามารับช่วงอีกรุ่นหนึ่ง

กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถ้ำผาตองนี้เป็นกลุ่มที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวมีทักษะการแกะสลักไม้ที่ละเอียดอ่อนสวยงาม จึงสมควรที่จะสนับสนุนให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายที่เกิดขึ้น จากการสืบทอดทักษะและภูมิปัญญาของคนเชียงราย

3. ของเล่นเด็ก

วิถีชีวิตของมนุษย์นั้นได้ผ่านการเล่นในวัยเด็กมาทุกคนของเล่นในวัยเด็กนั้น เป็นสิ่งพัฒนาการทางสังคมเป็นการเรียนรู้โลกภายนอกผ่านการเล่นบทบาทสมมุติของเด็ก ๆ

ของเล่นของเด็กจึงเป็นภาพสะท้อน สังคม วัฒนธรรมในแหล่งผลิตของเล่นนั้น ๆ ในด้านทั้งการอาศัยสิ่งแวดล้อมความเชื่อค่านิยม ทศนคติ การมองโลกเป็นต้น

ในชุมชนหนึ่ง ๆ นั้นจะมีการผลิตของเล่นเด็กขึ้นอยู่ตลอดเวลา ของเล่นของเด็กนั้นจะมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเมื่อสังคมเปลี่ยน ของเล่นของเด็กก็เปลี่ยนตาม บางครั้งมีการนำ

ของเล่นที่ได้ผลิตจากชุมชนเข้ามาในชุมชนเนื่องจากการข้ามพรมแดนต่างพรมในหลายยุค สาเหตุและปัจจัยแวดล้อม เช่น สื่อข้ามรัฐชาติ การเคลื่อนย้ายถิ่นของผู้คน การเดินทางไปทำงานข้ามถิ่น การท่องเที่ยว ฯลฯ

ในจังหวัดเชียงรายมีการฟื้นฟูของเล่นพื้นบ้านโดยกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย โดยนำภูมิปัญญาของการทำของเล่นเก๋พื้นบ้านมาจัดกระบวนการเรียนรู้ฟื้นฟูระหว่าง คนรุ่นพ่อ แม่แม่เฒ่ากับรุ่นลูกหลาน เด็ก ๆ ในชุมชนเพื่อเกิดความเชื่อมโยงระหว่าง คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการทำของเล่นร่วมกัน ซึ่งเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างกัน มากกว่าที่จะเน้นการผลิตของเล่น

กระบวนการดังกล่าวได้นำไปสู่นวัตกรรมทางสังคมวัฒนธรรม ที่สร้างให้ชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งทางสังคมมากขึ้น ได้ฟื้นฟูภูมิปัญญาต่าง ๆ ขึ้นมาอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม การทำมาหากิน การรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น ทั้งนี้ของเล่นเหล่านี้ยังคงมีบทบาทอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาจนถึงปัจจุบันและเป็นชุมชนที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาของเล่นให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมได้

4. เชียงแสน

4.1 เชียงแสนประวัติความเป็นมา

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ : เมืองเชียงแสนตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงราย ลักษณะพื้นที่โดยรอบเป็นที่ราบลุ่ม สลับที่ดอนและเนินเขา มีที่ราบอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเกษตรกรรมและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพราะได้พบขวานหินกะเทาะตามริมฝั่งแม่น้ำโขง จากบริเวณสบรวกดอนเหนือสุดของที่ราบ ผ่านสามเหลี่ยมทองคำ เมืองเชียงแสน เชียงแสนน้อย มาจนถึงสบคำทางตอนใต้ นอกจากนี้ บนพื้นที่ภูเขาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของที่ราบเชียงแสนแถบบริเวณดอยตุงและใกล้เคียง ก็พบเครื่องมือหินขัดบ้างเหมือนกัน เครื่องมือหินก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้ยืนยันว่ามีมนุษย์เร่ร่อนอยู่บริเวณพื้นที่แถบนี้มาก่อนมากกว่า 10,000 ปี ถึงประมาณต้นพุทธกาล จึงเริ่มอยู่เป็นกลุ่มและมีพัฒนาการถึงขั้นสร้างกำแพงเมือง-คูเมืองทำด้วยดินล้อมรอบชุมชน ซึ่งน่าจะอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 5-10 ในระยะนี้เองที่มีเรื่องราวปรัมปราเกี่ยวกับการสร้างบ้านเมือง ปรากฏในเอกสาร ตำนาน คัมภีร์ต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นโดยพระเถระผู้เชี่ยวชาญของเมืองเชียงใหม่ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-22 เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ ตำนานจามเทวีวงศ์ และตำนานมูลศาสนา เป็นต้น ต่างมีความกล่าวถึงการสร้างเมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสน ของลวจังคราชกลุ่มคนบริเวณเทือกเขาสูง ในดินแดนลุ่มน้ำสายกก เมื่อประมาณ พ.ศ.1181 หลังจากเมืองโยนกนาคพันธ์ซึ่งหนวดีนครของกลุ่มคนไทยทาเหนือล่มสลายแล้วประมาณ พ.ศ. 1088 อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบชุมชนที่เป็นเมืองโบราณอยู่รายรอบที่ราบลุ่มเมืองเชียงแสนหลายเมืองด้วยกัน เช่น เวียงผางคำ (อำเภอแม่สาย) เวียงแก้ว หนองปลา สะเค็ด เชียงแสนน้อย ห้วยน้ำราก กัวพร้าว เวียงหาวย เวียงสา แม่สะ ป่าสักหลวง เป็นต้น ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน เมืองเหล่านี้จะมีรูปทรงอิสระเป็นวงกลมบ้างและวงรีบ้าง ตามสภาพภูมิประเทศ กระทั่งดินแดนภาพเหนือตอนบนนับถือศาสนาผสมผสานกับการนับถือผีบรรพบุรุษ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 สังคมเริ่มเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นเห็นได้ชัดเจนเมื่อเข้าสู่ช่วงพุทธ

ศตวรรษที่ 18-19 ที่ดินแดนแถบนี้มีเมืองที่เป็นนครรัฐเกิดขึ้นหลายเมือง เช่น เชียงใหม่ พะเยา แพร่ และน่าน เป็นต้น

พงศาวดารเมืองหิรัญนครเงินยาง เชียงแสน กล่าวว่าพญาแสนภู กล่าวว่าพญาแสนภู (พระนัดดาของพญามังราย) สร้างเมืองเชียงแสนขึ้นในบริเวณเขตแดนเมืองหิรัญนครเงินยางของลาวเมง (พระบิดาของพญามังราย) เมื่อ พ.ศ. 1871 ตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง มีผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมด้านเท่า วางตัวในแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ มีขนาดกว้าง 700 วา ยาว 1,200 วา มีประตูเมือง 11 ประตู คือ ด้านทิศเหนือมีประตูยางเถิง ทิศตะวันตกมีประตูหนองมุต ประตูเชียงแสนหรือปัจจุบันเรียกว่า ประตูป่าสัก ประตูทัพม่าน ทิศใต้มีประตูดินขอ ส่วนทิศตะวันออก ซึ่งติดกับแม่น้ำโขง มีประตูท่าไร่ปีก (รวกปก) ท่าหลวง ท่าอ้อย ท่าวิสุกรรม (สุก่า) ท่าเสาดิน และท่าคว (กว่า) เมืองเชียงแสนเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาสืบมาจนถึงสมัยพญาคำฟู จึงมีฐานะเป็นเมืองมหาอุปราช และใน พ.ศ.1910 ในสมัยพญาเกือนา กลายเป็นเพียงเมืองหน้าด่านมีขุนนางเป็นผู้ปกครองภายใต้การกำกับดูแลของเมืองเชียงใหม่ แต่ยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของล้านนาตะวันออก เพราะมีการสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ ของกษัตริย์เมืองเชียงใหม่หลายพระองค์ กระทั่งเมืองเชียงใหม่และล้านนาไทยตกเป็นประเทศราชของกรุงหงสาวดีใน พ.ศ.2101

ในช่วงแรกนั้น พม่ายังคงให้ขุนนางพื้นเมืองเป็นผู้ปกครองเมืองภายใต้การกำกับดูแลของขุนนางพม่า แต่ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 เมืองเชียงใหม่ได้กลายเป็นยุทธภูมิระหว่างกรุงศรีอยุธยาและพม่า พม่าจึงหันมาใช้เมืองเชียงแสนเป็นที่มั่น และให้มีอำนาจควบคุมหัวเมืองทางตอนเหนือและทางตะวันออกบางส่วน โดยขึ้นตรงกับกรุงอังวะ

การใช้เมืองเชียงแสนเป็นที่มั่นของพมามีผลให้เมืองเชียงแสนต้องตกอยู่ในยุทธภูมิหลายครั้ง กระทั่งใน พ.ศ. 2346 กองทัพของพระเจ้ากาวิละเมืองเชียงใหม่ พร้อมด้วยทัพเมืองแพร่ เมืองน่าน และเมืองนครลำปาง ก็ขับไล่พม่าออกจากเมืองเชียงแสนได้สำเร็จ และให้รื้อทำลายกำแพงเมืองลงเพื่อมิให้พม่าใช้เป็นที่ยึดมั่นได้อีก พร้อมกับกวาดต้อนคนเชียงแสนจำนวน 23,000 คนเรือน ไปอยู่ตามหัวเมืองต่าง ๆ คือ เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และตำบลเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี

ต่อมา พ.ศ. 2424 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าอินต๊ะ เจ้าเมืองลำพูนนำราษฎรเมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่กลับเข้าฟื้นฟูเมืองเชียงแสนอีกครั้ง และพระราชทานบรรดาศักดิ์ เจ้าอินต๊ะเป็น "พญาเดชดำรง" ครองเมืองเชียงแสน

พ.ศ. 2437 โปรดเกล้าฯ ให้จัดระบบการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองเชียงแสนจึงถูกรวมเข้ากับเมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอดอกคำใต้ อำเภอใจ อำเภอแม่สรวย เมืองเชียงคำ และเมืองเชียงของ รวมเรียกว่า "มณฑลพายัพ" ขึ้นกับกระทรวงกลาโหม

พ.ศ. 2442 ยุบเมืองเชียงแสนเป็นกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง มณฑลพายัพ พ.ศ.2457 เปลี่ยนการปกครองส่วนภูมิภาคมาเป็นจังหวัด ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย กิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง จังหวัดเชียงราย

วันที่ 9 เมษายน พ.ศ.2500 เมืองเชียงแสนยกฐานะจากกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวงเป็นอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นเมืองเชียงแสน จึงนับได้ว่าเป็นเมืองหลวงแห่งที่สองของอาณาจักรล้านนาระหว่างปี พ.ศ. 1871 เมื่อครั้งที่เริ่มสร้างเมืองขึ้นบริเวณริมแม่น้ำโขง เพื่อควบคุมหัวเมืองและชุมชนต่าง ๆ ทางด้านทิศเหนือของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นเป็นเมืองหลวงอันดับหนึ่ง กษัตริย์เมืองเชียงใหม่จะมาประทับอยู่ที่เมืองเชียงแสน หลังจากขึ้นครองราชย์ที่เมืองเชียงใหม่แล้ว ความสำคัญดังกล่าวนี้ ดำรงอยู่เรื่อยมาจนกระทั่งถึงสมัยพญาเกือนา (พ.ศ.1910

1913) เมืองเชียงแสนจึงถูกลดฐานะลงเป็นเมืองลูกหลวง และเมืองที่มีเจ้าเมืองซึ่งได้รับแต่งตั้งจากกษัตริย์เมืองเชียงใหม่ปกครองเรื่อยมา กระทั่งมาเป็นเมืองขึ้นของพม่า พ.ศ.2101 และอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าสืบมา กระทั่งถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และเจ้ากาวิละสามารถขับไล่พม่าออกไปได้ กระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช เมืองเชียงแสนจึงพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ และได้รับการฟื้นฟูเรื่อยมา ทั้งทางด้านการเมืองและการปกครอง

ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ: ที่ราบริมแม่น้ำโขง ฝั่งตะวันตกในเขตการปกครองท้องที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย แห่งนี้ในอดีตปรากฏอยู่ในเรื่อง "ประเทศสยามรายงานอันดับ1 (พ.ศ. 2435) รายงานการเดินทางสำรวจที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง" ของนายดับบลิว เจ. อาเซอร์ ชาวอังกฤษ ผู้มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยชั้นเอกของสถานกงสุลสมเด็จพระราชินีแห่งอังกฤษประจำประเทศสยาม ได้เขียนเล่าเรื่องการสำรวจของเขา โดยเรียกที่ราบทั้งผืนนี้ว่า "ที่ราบเชียงแสน"ตอนหนึ่งกล่าวว่า เป็นที่ราบกว้างใหญ่ ขนาดเนื้อที่ประมาณ 400 ตารางไมล์ สำหรับปลูกข้าว

ที่ราบเชียงแสนของนายอาเซอร์เป็นการเรียกรวมที่ราบสองฝั่งแม่น้ำโขงตอนนี้อยู่ด้วยกันซึ่งนายอาเซอร์กล่าวว่า ที่ราบเชียงแสนนั้นเปรียบเสมือนเป็นปากประตูธรรมชาติที่เชื่อมต่อระหว่างอินโดจีนตอนบน ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อนกับที่ราบผืนใหญ่กว่าที่อยู่ทางตอนใต้ลงไป ดังนั้น การเดินทางเข้าสู่แผ่นดินภายในทวีปจากทางใต้ (ซึ่งติดต่อกับทะเล) จะต้องผ่านเมืองเชียงแสนจึงจะเป็นเส้นทางที่สะดวกที่สุด ซึ่งเช่นเดียวกับการเดินทางจากแผ่นดินภายในทวีปลงใต้หากต้องการความสะดวกที่สุดก็ต้องผ่านเมืองเชียงแสนเช่นกัน

ที่ราบเชียงแสนส่วนที่อยู่ในเขตแดนประเทศไทย จะมีบริเวณพื้นที่เหนือสุดติดกับสหภาพพม่า โดยมีแม่น้ำสายสมทบกับแม่น้ำรวก ไหลจากทิศตะวันตกลงแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก แม่น้ำโขงตอนนี้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนทางทิศตะวันออก กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านทิศตะวันตกจะเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนทอดยาวจากเหนือลงใต้ โดยมีที่ราบเชิงเขาอยู่ในเขตท้องที่อำเภอแม่สายและอำเภอแม่จันในจังหวัดเชียงราย ส่วนด้านทิศใต้ของที่ราบผืนนี้จะถูกคั่นด้วยภูเขาที่แบ่งเขตท้องที่อำเภอแม่จันออกไป ดังนั้น ที่ราบเชียงแสนที่กล่าวถึงนี้นอกจากจะเป็นท้องที่อำเภอเชียงแสนแล้ว ยังหมายถึงบริเวณที่ราบบางส่วนของอำเภอแม่สายและอำเภอแม่จันด้วย

ตำนานพื้นเมืองที่เกี่ยวกับที่ราบเชียงแสนทั้งหลายจะอธิบายร่องรอยของการก่อตั้งบ้านเมืองในสมัยโบราณ ที่เหลือให้เห็นเป็นคุน้ำคันกำแพงดิน ที่ปรากฏอยู่ทั้งบริเวณริมแม่น้ำโขงและตามที่ราบเชิงเขาทางทิศตะวันตกว่า เป็นบ้านเมืองที่มีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์แล้วทั้งสิ้น จนเกิดเป็นความเชื่อของคนในท้องถิ่นโดยทั่วไป อย่างไรก็ดี ตำนานบางเรื่อง เช่น ตำนานดอยตุง ได้สะท้อนภาพของการเกิดขึ้นของบ้านเมืองเหล่านี้ในลักษณะของการสังสรรค์ทางด้านวัฒนธรรมระหว่างคนที่อาศัยอยู่บนที่สูงของ

ภูเขากับคนที่อยู่บนพื้นราบของแม่น้ำโขง (ซึ่งคนกลุ่มนี้คือบรรพบุรุษของพระเจ้ามังรายผู้ก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ ศูนย์กลางของแคว้นล้านนาในภายหลัง) ตำนานดอยตุงยังแสดงให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ราบเชียงแสนว่า เป็นสถานที่ ๆ คนจากที่อื่นนำสินค้าพื้นเมืองของตนมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าพวกพืชจากไร่ นา ของบ้านเมืองบนที่ราบเชียงแสนนี้ด้วย อันแสดงสภาพของบ้านเมือง ตรงกับที่นายอาเซอร์ได้วิเคราะห์จากสภาพภูมิประเทศในสมัยหลัง

ดังนั้น ที่ราบเชียงแสนจึงเป็นดินแดนดั้งเดิมของพระเจ้ามังรายผู้แรกเริ่มสถาปนาศูนย์กลางของแคว้นล้านนาขึ้นที่เมืองเชียงใหม่ เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งในช่วงเวลาเริ่มแรกนี้ที่ราบเชียงแสนยังคงความสำคัญอยู่ เนื่องจากเป็นชุมทางทางการค้าสำคัญที่ติดต่อกับบ้านเมืองที่ตั้งอยู่ลึกเข้าไปในผืนทวีป

แม้เมื่อพระเจ้ามังรายจะเสด็จไปประทับที่เมืองเชียงใหม่แล้ว การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับบ้านเมืองที่อยู่เหนือขึ้นไปทางแม่น้ำโขงก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ ในสมัยของพระยาแสนภูผู้เป็นหลานของพระเจ้ามังราย จึงได้ย้ายศูนย์กลางการปกครองแคว้นล้านนาจากตะวันออกจากเมืองเชียงรายมาอยู่ที่เมืองเชียงแสน ทั้งนี้จะเป็นเพราะในสมัยนั้นการติดต่อสัมพันธ์กับบ้านเมืองที่อยู่ลึกเข้าไปในผืนทวีปดังกล่าวมีความคึกคักมากขึ้น

ความรุ่งเรืองของเมืองเชียงแสนยังคงมีต่อไปจนถึงสมัยพระเจ้าติโลกราชผู้สวดยราชสมบัติเมืองเชียงใหม่ เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 21 เมืองเชียงแสนจึงได้ลดความสำคัญลง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าบ้านเมืองของผู้คนที่เข้าติดต่อกับที่ราบเชียงแสนนั้นมีผลิตผลสำคัญที่นำมาแลกเปลี่ยนเอาข้าวจากที่ราบเชียงแสนไปคือเกลือสินเธาว์ เกลือสินเธาว์มีการทำกันมากตามบ้านเมืองที่อยู่ตามหุบเขาของต้นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงทางฝั่งตะวันออก เกลือเป็นอาหารหลักของมนุษย์ ที่คนในล้านนามีความต้องการเช่นกัน ดังนั้น ในสมัยแรกเริ่มล้านนาจึงยังต้องอาศัยเมืองเชียงแสนเป็นประตูทางการค้าเกลืออยู่ แต่เมื่อพระเจ้าติโลกราชครองแคว้นล้านนาแล้ว พระองค์สามารถยึดเมืองน่านเข้าไปในอาณาเขตของล้านนา เมืองน่านมีแหล่งเกลืออยู่ไม่น้อยแถบลุ่มแม่น้ำมาง ดังนั้น ในสมัยนี้ล้านนาจึงมีแหล่งเกลือเป็นของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาจากบ้านเมืองภายนอกเหมือนเช่นแต่ก่อน ตลาดการค้าเกลือที่เมืองเชียงแสนจึงได้ซบเซาลงด้วยเหตุดังกล่าว

เมื่อเป็นเช่นนี้ หากมีการพิจารณาที่ราบเชียงแสนในด้านเศรษฐกิจตามที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว เมืองเชียงแสนอาจจะมีฐานะเป็นเมืองท่าที่ควบคุมการค้าขายระหว่างเส้นทางการค้าตามลำแม่น้ำโขงกับบ้านเมืองที่อยู่ภายในฟากตะวันตกของแม่น้ำโขงติดต่อไปยังบ้านเมืองของกลุ่มแม่น้ำสาละวิน อีกด้วย

ความสำคัญทางด้านภูมิศาสตร์และชัยภูมิที่ตั้งเมือง : การสร้างเมืองเชียงแสนบริเวณนี้จุดประสงค์สำคัญคือ ควบคุมการค้าขายในเส้นทางการค้าระหว่างพม่า จีน และลาว ดูแลผลประโยชน์ด้านผลิตผลทางการเกษตร และปกครองชุมชนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันการช่งสุ่ม ใจมตี และแข็งเมือง อันจะเป็นภัยต่อทั้งเมืองเชียงรายและเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสนในยุคต้น ๆ จึงอยู่ในฐานะเมืองหลวง เพราะกษัตริย์เมืองเชียงใหม่เมื่อขึ้นครองราชย์ที่เชียงใหม่แล้วมักจะมาประทับว่าราชการที่เมืองเชียงแสน แต่ต่อมาได้ลดฐานะเป็นเมืองลูกหลวงหรือเมืองอุปราช อย่างไรก็ตาม เมืองเชียงแสนมีชัยมงคลหลายอย่างดังนี้

1. เมืองเชียงแสน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโดยวางตัวขนานไปกับลำน้ำ มีภูเขาอยู่นอกเมืองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นรูปห้าเหลี่ยม หรือสี่เหลี่ยมแบบอิสระด้านไม่เท่า มีกำแพงเมือง-คูเมืองหนึ่งชั้น ใช้แม่น้ำโขงเป็นปราการธรรมชาติ ด้านทิศตะวันออกมีประตูหน้า 6 ประตู

2. มีแม่น้ำอยู่ทางด้านทิศตะวันออก (แม่น้ำโขง) ทางด้านทิศใต้ (น้ำแม่คำและแม่น้ำกก) และทางด้านทิศตะวันตกเป็นน้ำแม่คำ คือมีแม่น้ำล้อมอยู่ 3 ด้านอย่างเมืองเชียงใหม่

3. เมืองเชียงแสนเป็นเมืองขวางตะวัน คือหันด้านสกัดคือชื่อเมือง (ด้านกว้าง) ไปทางทิศเหนือ-ใต้ ด้านยาวหรือด้านแปเมืองไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก ขนานไปกับแม่น้ำโขง ตามความเชื่อของชาวล้านนาในคติजापुทธศาสนาธิลัทธิลังกาวงศ์

4. นอกจากเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นภูเขา บนภูเขามีวัดชื่อวัดพระธาตุจอมกิตติ มีเจดีย์ประดิษฐานพระธาตุเหมือนเมืองเชียงใหม่ ที่มีดอยสุเทพอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ บนดอยมีพระธาตุดอยสุเทพ เนื่องจากเมืองเชียงแสนไม่มีเวียงพระธาตุเหมือนหลาย ๆ เมือง ที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่อาจจะกล่าวได้ว่าตัวเมืองเชียงแสนเองนั้นอาจจะเรียกได้ว่าเป็นเวียงพระธาตุได้ เนื่องจากภายในเวียงซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 2.5 ตารางกิโลเมตร แต่มีวัดในพุทธศาสนาถึง 76 วัด และนอกเมืองบนเทือกเขาทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ที่มีดอยจอมกิตติอยู่นั้น มีวัดในพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมากถึง 15 วัด (ปัจจุบันเป็นวัดร้าง ยกเว้นวัดพระธาตุจอมกิตติ) อาจเรียกได้ว่าเป็นเขตอรัญวาสี คือวัดป่า เปรียบได้ว่าเป็นเวียงพระธาตุได้เช่นกัน เพราะทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นทักษาอายุ หมายถึงการมีอายุยืน ขวัญยืน เป็นดินแดนบริสุทธิ์ ห้ามทำอะไรให้เกิดอัปมงคล ซึ่งจะส่งผลให้อายุเมืองสั้นลง เกิดอาเพศ มีความสุข ความเจริญอยู่ได้ในเวลาอันสั้น

5. ภายในเวียงมีหนองน้ำกลางเวียง 1 แห่ง บริเวณพื้นที่ด้านทิศเหนือ นอกจากนั้นนอกเวียงมุมด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีหนองน้ำอีก 1 แห่ง ชื่อหนองบัว อยู่บริเวณตีนดอยจอมกิตติ เมื่อรับน้ำที่ไหลมาจากบนดอยลงหนองบัวแล้วไหลต่อมาที่มุมเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเข้าสู่เมือง ส่วนหนองน้ำกลางเวียงนั้นเพื่อรับน้ำฝนที่เอ่อล้นในฤดูน้ำหลากและเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง

6. เมืองเชียงแสนมีความลาดเทของพื้นที่จากตะวันตกไปทางทิศตะวันออก เช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ ดังนั้นน้ำที่ไหลมาจากภูเขาทางด้านนี้จะไหลเข้าสู่เมือง เพื่อป้องกันน้ำท่วมเมืองเมื่อน้ำในคูเมืองเอ่อล้นก็จะไหลลงแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก อย่างเดียวกับเมืองเชียงใหม่ที่น้ำจะไหลลงแม่น้ำปิงที่ไหลผ่านเมืองทางด้านทิศตะวันออกเหมือนกัน

7. ผังเมืองเชียงแสนที่มีลักษณะเมืองป้านออกไปบริเวณมุมตะวันตกเฉียงเหนือ นั้น ก็เพื่อใช้พื้นที่ในการรับน้ำจากดอยจอมกิตติ และยังแสดงให้เห็นถึงพลังของทักษา คือ ความมีอายุยืนที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ชัยมงคล คือดอยจอมกิตติอีกด้วย

8. เมืองเชียงแสนตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ทอดตัวขนานไปตามแนวแม่น้ำด้านทิศตะวันตก เป็นที่ราบลุ่มน้ำคำและแม่น้ำกก ขนาบข้างด้วยเทือกเขาดอยจอมกิตติ ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือและเทือกเขาดอยผาเงาทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ดังนั้นศัตรูที่จะเข้าโจมตีเมืองสามารถเข้าเมืองได้เฉพาะทางทิศใต้เท่านั้น ดอยทั้งสองข้างที่ขนาบอยู่นั้นเปรียบเสมือนเชิงเทิน หอคอย ที่ควบคุม กำกับดูแลส่งสัญญาณให้เมืองเชียงแสนยามมีสงคราม หากต้องหนีสงครามอาจทำได้โดยข้ามลำน้ำโขงไปอีกฟากหนึ่งด้วยเรือ

9. หน้าประตูเมืองเชียงแสนและหลังประตูด้านในเมืองทุกประตู มีวัดตั้งอยู่เพื่อกำกับพื้นที่ให้เป็นมงคล ดังนี้

ป้อม-ประตูป่าสัก (ประตูเชียงแสน) ด้านนอก-วัดป่าสัก ด้านใน-วัดมหาธาตุ

ป้อม-ประตูทัพมาน ด้านนอก-วัดศรีครองแมน ด้านใน-วัดช้างค้ำ

ป้อม-ประตูหนองมุต ด้านนอก-วัดร้างหมายเลข 8 ด้านใน-วัดปราสาทประตู

ป้อม-ประตูยางเทิน (นางเซ็ง) ด้านนอก-วัดสบเกียง ด้านใน-วัดเชียงมั่นและวัดบุญยืน

ป้อม-ประตูดินขอ ด้านนอก-วัดป่าสักทางเวียง ด้านใน-วัดจำปาเหลือและวัดสระปทุมไต้

กล่าวได้ว่า เมืองเชียงแสน เป็นเมืองที่สร้างขึ้นตามคตินิยมของชาวล้านนา โดยผสมผสาน

เทคนิคการก่อสร้างเมืองอีกแบบหนึ่ง ตามรูปแบบที่นิยมกันในพุทธศตวรรษที่ 18-19 โดยได้รับอิทธิพลจากเมืองเชียงใหม่ แล้วปรับปรุงใช้ให้เป็นลักษณะการวางตำแหน่งเมืองในชัยภูมิตามภูมิประเทศได้อย่างเหมาะสมในรูปทรงสี่เหลี่ยม

เนื่องจากเมืองเชียงแสน เป็นเมืองที่มีเรื่องราวความเป็นมาชัดเจน นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย จากรูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรมของกำแพงเมือง-คูเมือง ป้อม-ประตูเมือง โบราณสถานประเภทวัดร้าง และไม่ร้าง พบอยู่ทั้งนอกเมือง-ในเมือง และภายในเขตบริเวณที่มีจำนวนมากกว่า 150 แห่ง ยืนยันว่าเมืองประวัติศาสตร์แห่งนี้ เดิมมีความสำคัญเป็นอย่างมากในภูมิภาคนี้ และเป็นเมืองเดียวของภาคเหนือตอนบนที่ยังปรากฏหลักฐานทั้งทางด้านกายภาพเมืองและเอกสารอ้างอิงที่สมบูรณ์ที่สุดในขณะนี้ จากความสำคัญดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น ดังนี้ การบูรณะอนุรักษ์โบราณสถานและการทำนุบำรุงพื้นที่เมือง เพื่อสงวนรักษาหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์-โบราณคดี ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเร่งด่วน

ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบัน พื้นที่เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ถูกใช้เป็นที่ตั้งอำเภอเชียงแสนซึ่งมีลักษณะของเมืองใหม่สุมทับอยู่บนเมืองเก่า เหมือนหลายเมืองที่ประสบปัญหาอยู่ในขณะนี้ เช่นเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงราย เมืองเชียงของ และเวียงผางบคำ (อำเภอแม่สาย) เป็นต้น จึงส่งผลให้การจัดการด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพและมักจะถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยประชาชนและหน่วยงานของรัฐต้องการพื้นที่เมืองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาเมืองให้เกิดความทันสมัย ทั้งทางด้านถนนหนทางสัญจร การสื่อสาร ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า แหล่งบันเทิง แหล่งเศรษฐกิจการค้า ที่พักอาศัย โรงเรียน และที่ทำการของรัฐต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของการพัฒนาเหล่านี้ ล้วนแต่อยู่ภายในเมือง ส่งผลให้เกิดความแออัด ทั้งจากจำนวนอาคารที่มีเพิ่มขึ้นและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการใช้ที่ดินเพื่อประกอบการมารขึ้น ส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์ หลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์-โบราณคดี ตลอดจนโบราณสถานต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใต้ดินและบนดินถูกบุกรุกทำลายเสียหายเป็นจำนวนมาก

โบราณสถานสำคัญ

จากเอกสารโบราณ ระบุว่า เมืองเชียงแสนมีวัดภายในเมือง 76 แห่ง และนอกเมือง 41 แห่ง รวม 117 แห่ง ซึ่งสภาพวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นวัดร้าง มีลักษณะเป็นเนินดินทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีวัชพืชปกคลุมหนาแน่น บางแห่งก็ยังสามารถเห็นซากเจดีย์ที่พังทลายไม่หมดได้บ้าง บางแห่งเหลือเพียงเศษอิฐและกระเบื้องมุงหลังคา กระจายตามพื้นดินเท่านั้น

จากการดำเนินงานของกรมศิลปากร ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 – ปัจจุบัน (พ.ศ.2545) ได้ทำการขุดแต่งและบูรณวัด (ร้าง) ดังกล่าวในฐานะโบราณสถานของชาติไปแล้ว 32 แห่ง เขตพื้นที่ของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน ปรากฏมีโบราณสถานกระจายอยู่ทั่วไป โดยสามารถแบ่งกลุ่มโบราณสถานตามพื้นที่ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มโบราณสถานบริเวณสบรวกดอยเชียงเมี่ยง (บ้านสบรวก) ได้แก่

1. พระธาตุดอยปู่เข้า
2. วัดร้างหมายเลข 2
3. คูเมือง-กำแพงเมือง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มโบราณสถานบริเวณเมืองเชียงแสน แบ่งออกเป็น 2 เขต คือ
โบราณสถานในเมืองแบ่งออกได้ดังนี้

1. วัดศรีชุม	2. วัดแสนเมืองมา
3. วัดตันยา	4. วัดอ้อมแก้ว
5. วัดร้างหมายเลข 1	6. วัดร้างหมายเลข 2
7. วัดร้างหมายเลข 21	8. วัดเชียงมั่น
9. วัดภูมิเมือง	10. วัดเสาคีเียน
11. วัดร้างหมายเลข 3	12. วัดมงคล
13. วัดมหาโพธิ์	14. วัดบุญยืน
15. วัดป่าจัวเชียง	16. วัดอาทิตย์ทันแก้ว
17. วัดพวกพันตอง	18. วัดสังฆาแก้วดอนตัน
19. วัดเชียงน้อยตันลาน	20. วัดวงกตใน
21. วัดหอแก้ว	22. วัดปราสาทประตุ
23. วัดร้างหมายเลข 4	24. วัดมหาธาตุ
25. วัดมหาอาราม	26. วัดร้างหมายเลข 4 (หมดสภาพแล้ว)
27. วัดร้างหมายเลข 5	28. วัดร้างดงสำรวจ 22
29. วัดร้อยซ้อ	30. วัดมหาวัน
31. วัดเสาจันทร	32. วัดมุงเมือง
33. วัดพระเจ้าล้านทอง	34. วัดร้างหมายเลข 7
35. วัดป่าขาวบ้าน	36. วัดเขตวัน
37. วัดร้างหมายเลข 23	38. วัดเจดีย์หลวง

39. วัดอโศก
 41. วัดพระยอม
 43. วัดร้างหมายเลข 12
 45. วัดพระยืน
 47. วัดพระนอน
 49. วัดอุดม
 51. วัดร้างหมายเลข 10
 53. วัดร้างหมายเลข 12
 55. วัดร้างหมายเลข 26
 57. วัดคว้าง
 59. วัดปราสาทคุ่ม
 61. วัดกู่คำ
 63. วัดศรีคำ
 65. วัดร้างหมายเลข 17
 67. วัดปทุมใต้
 69. วัดร้างหมายเลข 27
 71. วัดจำปาเหลือง
 73. วัดบ้านร้อง
 75. วัดร้างหมายเลข 19 (หมดสภาพแล้ว)
 40. วัดช้างค้ำ
 42. วัดร้างหมายเลข 8
 44. วัดร้างหมายเลข 25
 46. วัดพระทองน้อย
 48. วัดพระบวช
 50. วัดร้างหมายเลข 9 (หมดสภาพแล้ว)
 52. วัดร้างหมายเลข 11 (หมดสภาพแล้ว)
 54. วัดร้างหมายเลข 13
 56. วัดปงสนุก
 58. วัดชุมแสง
 60. วัดร้างหมายเลข 14
 62. วัดร้างหมายเลข 15
 64. วัดร้างหมายเลข 16
 66. วัดร้างหมายเลข 18 (หมดสภาพแล้ว)
 68. วัดสอยดาว
 70. วัดสวัสดี (สัสดี)
 72. วัดหมื่นเชียง
 74. วัดศรีบุญเรือง (หมดสภาพแล้ว)
 76. วัดร้างหมายเลข 20 (หมดสภาพแล้ว)
- โบราณสถานนอกเมือง แบ่งออกได้ดังนี้
1. โบราณสถานบนภูเขา ได้แก่
 1. วัดจอมหมอก
 2. วัดจอมสวรรค์
 3. วัดสวนสนุก
 4. วัดป่าแดงหลวง
 5. วัดดอยจัน (ถูกเจดีย์ใหม่สร้างทับ)
 6. วัดเจ็ดยอด (ถูกเจดีย์ใหม่สร้างทับ)
 7. วัดจอมจัน
 8. วัดจอมกิตติ
 9. วัดจอมแจ้ง
 2. โบราณสถานนอกเขตเมืองเชียงแสนด้านทิศเหนือ
 1. วัดสบเกียง
 2. วัดจอมกิตติ
 3. วัดร้างหมายเลข 1
 3. โบราณสถานนอกเขตเมืองเชียงแสนด้านทิศตะวันตก
 1. วัดศรีคองแมน
 2. วัดร้างหมายเลข 3
 3. วัดร้างหมายเลข 4
 4. วัดร้างหมายเลข 5
 5. วัดร้างหมายเลข 6
 6. วัดร้างหมายเลข 7
 7. วัดร้างหมายเลข 8
 8. วัดร้างหมายเลข 9
 9. วัดร้างหมายเลข 10
 10. วัดร้างหมายเลข 11

9. วัดร้างหมายเลข 10

10. วัดร้างหมายเลข 11

11. วัดร้างหมายเลข 12

12. วัดร้างหมายเลข 13

13. วัดป่าสัก

14. วัดกุ้เต้า

4. โบราณสถานนอกเมืองเชียงแสนด้านทิศใต้

1. วัดแจ้งใต้

2. วัดร้างหมายเลข 14

กลุ่มที่ 3 กลุ่มโบราณสถานบริเวณเมืองเชียงแสนน้อยหรือเวียงปรีक्षा แบ่งออกเป็น 2 เขตคือ

โบราณสถานในเมือง แบ่งออกได้ดังนี้

1. วัดพระธาตุสองพี่น้อง

2. วัดร้างหมายเลข 15

3. วัดร้างหมายเลข 16

4. วัดร้างหมายเลข 17

5. วัดร้างหมายเลข 18

6. วัดร้างหมายเลข 19

7. วัดร้างหมายเลข 20

8. วัดร้างหมายเลข 21

โบราณสถานนอกเมือง แบ่งออกได้ดังนี้

1. วัดธาตุโขง

2. วัดธาตุเขียว

3. วัดพระธาตุผาเงา

4. วัดสันป่าสัก

5. วัดจอมจันทร์

6. วัดเจ็ดยอด

4.1 กลุ่มทอผ้าเชียงแสนวัดพระธาตุผาเงา

กลุ่มทอผ้าได้รวมกลุ่มกันเพื่อทอผ้าเสริมรายได้ โดยใช้วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน เป็นสถานที่ดำเนินการและได้รับการสนับสนุนจากทางจังหวัด และหน่วยราชการมาโดยตลอด ซึ่งทางกลุ่มได้ริเริ่มฟื้นฟูการทอผ้าลายเชียงแสนดั้งเดิมซึ่งได้สูญหายไปจากเชียงแสนมานานเกือบ 200 ปี แล้วตั้งแต่มีการกวาดต้อนผู้คนเชียงแสนไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดราชบุรี และสระบุรี และที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง ซึ่งคนเชียงแสนดั้งเดิมที่เรียกกันว่า คนไตยวน นั้น ยังคงรักษาเอกลักษณ์การทอผ้า ๆ ไว้เป็นอย่างดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยทางกลุ่มทอผ้าเชียงแสนได้นำลวดลายดั้งเดิมมาฟื้นฟูใหม่โดยมีลายหลัก ๆ ดังนี้

1. ลายขอพันเสา

2. ลายกาแล

3. ลายเสื่อย่อย

4. ลายไขปลา

5. ลายดอกมะลิ

ซึ่งชื่อเหล่านี้เป็นชื่อเรียกขึ้นใหม่ไม่ได้มีความหมายมาตั้งแต่เดิม แต่ชื่อที่ตั้งขึ้นมาเรียกนี้ยังคงมีความหมายเชื่อมโยงถึงชีวิตและวัฒนธรรมของล้านนาอยู่เช่นเดิม

บทที่ 3

ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขตจังหวัดเชียงรายและภาคเหนือ เพื่อหาข้อมูลความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายในฐานะที่เป็นกลุ่มที่พบเห็นและเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมของตนเองไม่ใช้การตีความหมายของคนภายนอกวัฒนธรรม จากข้อมูลแบบสอบถามสรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

จำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 200 ชุด ได้รับกลับมา 198 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99 ของแบบสอบถามทั้งหมด

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ตารางที่ 1 เพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	154	77.8
หญิง	44	22.23

จากตารางที่ 1 พบว่าเพศชายตอบคำถามมากที่สุดจำนวน ร้อยละ 77.8

1.2 ตารางที่ 2 อายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
18-25	174	86.37
26-30	20	10.11
31-40	4	2.03
41 ขึ้นไป	2	1.02
ไม่มีข้อมูล	1	0.51

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงผู้ที่เริ่มต้นทำงาน ร้อยละ 86.37 นับว่าเป็นช่วงที่กำลังท่องเที่ยวและเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่

1.3 ตารางที่ 3 ภูมิสำเนาเดิม

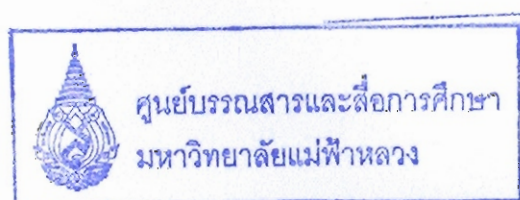
ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
จังหวัดเชียงราย	126	63.64
กรุงเทพฯ	3	1.52
ภาคกลาง	6	3.04
ภาคเหนือ	60	30.31
ภาคใต้	0	0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	1.02
ไม่มีข้อมูล	1	0.51

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบคำถามเป็นคนในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด ร้อยละ 63.64 และเป็นคนภาคเหนือในลำดับต่อมา ร้อยละ 30.31

1.4 ตารางที่ 4 ระยะเวลาที่พักอาศัยในเชียงราย

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1-6 วัน	4	2.03
1-3 สัปดาห์	3	1.52
1-11 เดือน	16	8.09
1 ปีขึ้นไป	170	85.86
ไม่มีข้อมูล	5	2.53

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบส่วนใหญ่ พักอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายมากกว่า 1 ปี ร้อยละ 85.86

2.
DS
566
พ 443 ก
2549

32810

2. ข้อมูลคันผลิตภัณท์

2.1 ตารางที่ 5 จุดเด่นของจังหวัดเชียงราย 6 ลำดับแรกจาก 23 ตัวเลือก โดยให้เลือกได้ 3 ลำดับ

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. พระธาตุดอยตุง	163	82.33
2. พระตำหนักดอยตุง	125	63.14
3. เมืองเก่าเชียงแสน	75	37.58
4. อาหารพื้นเมือง	41	20.71
5.ชนเผ่าชนเขา	29	14.65
6. สับปะรด	28	14.15

จากตารางที่ 5 พบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่องสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมจิตใจผู้คนโดยจะเห็นจากเรื่อง พระธาตุดอยตุง พระตำหนักดอยตุงและเมืองเชียงแสน และความสำคัญลำดับต่อมาคือ เรื่องอาหารการกินได้แก่อาหารพื้นเมืองและสับปะรด ตามด้วยการให้ความสำคัญกับชนเผ่าต่างๆ

2.2 ตารางที่ 6 ความเห็นเรื่องผลิตภัณท์วัฒนธรรมที่น่าสนใจและตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เรียงลำดับ 4 ลำดับดังนี้

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. ประเพณี	61	30.81
2. อาหารพื้นเมือง	55	27.78
3. ดุง	52	26.27
4. หัตถกรรมชนเขาชน เผ่า และเทศกาล	47	23.74

จากตารางที่ 6 จะพบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณท์วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มากกว่าสิ่งที่จับต้องได้ มีประเพณี และเทศกาลต่างๆ ลำดับ 1 และลำดับ 4 ต่อด้วยลำดับ 2 อาหารพื้นเมือง ดุงลำดับที่ 3 และหัตถกรรมชนเผ่าชนเขา ลำดับที่ 4 ที่มีคะแนนเท่ากับเทศกาล

2.3 ตารางที่ 7 การปรับปรุงผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายเรียงตามลำดับ 4 ลำดับดังนี้

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. รูปแบบที่ทันสมัย	41	20.71
2. ประโยชน์ใช้สอย	52	26.27
3. เพื่อหาเรื่องเล่าที่มาทางผลิตภัณฑ์	44	22.23
4. ความคงทน	42	21.22

จากตารางที่ 7 พบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่เน้นที่คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัยตลอดจนต้องคงมีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ด้วย

3. ข้อมูลเรื่องการซื้อผลิตภัณฑ์

3.1 ตารางที่ 8 เหตุผลของการซื้อของที่ระลึก

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. ฝากผู้คน	130	65.66
2. ประดับบ้าน	74	37.38
3. นำไปใช้สอยในชีวิตประจำวัน	59	29.80

จากตารางที่ 8 พบว่า การซื้อของมักจะเป็นของฝากที่ระลึกมากที่สุด รองลงมาเป็นของแต่งบ้าน และนำไปใช้ประโยชน์ใช้สอย เป็นลำดับที่ 3 จากพฤติกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงการซื้อของที่มีใช้เพื่อของเราแต่เป็นสิ่งที่ระลึกถึงเมืองเชียงราย

3.2 ตารางที่ 9 ความบ่อยของการซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. นาน ๆ ครั้ง	152	76.77
2. ทุกครั้งที่มาเชียงราย	28	2

จากตารางที่ 9 พบว่าการซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเชียงรายจะเป็นการซื้อนาน ๆ ครั้งจะซื้อมากที่สุด

3.3 ตารางที่ 10 สถานที่การซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมหรือของที่ระลึก 3 ลำดับแรก

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. ร้านขายของที่ระลึก	88	44.45
2. ร้านค้าในเมือง	56	28.29
3. ตามซุ้มที่มาออกร้อน	55	27.78

จากตารางที่ 10 พบว่าการซื้อของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมนั้นจะเป็นการซื้อจากร้านขายของที่ระลึกมากที่สุด จากนั้นจะเป็นการหาซื้อจากร้านค้า มากกว่าจะซื้อที่สถานที่ผลิต

3.4 ค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 100-500 บาท.

3.5 ตารางที่ 11 เหตุผลในการซื้อของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

ตัวแปล	ความถี่	ร้อยละ
1. ของฝาก	116	58.59
2. ประดับบ้าน	68	34.35
3. นำไปใช้สอย	48	24.25

จากตารางที่ 11 พบว่าส่วนใหญ่จะนำไปฝากผู้คนรองลงมานำไปประดับบ้านและนำไปใช้สอย

ในส่วนคำถามที่ว่า ท่านจะแนะนำให้คนอื่น ๆ มาซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ให้ซื้ออะไรเป็นคำถามปลายเปิดเมื่อจัดกลุ่มแล้วพบว่า ในกลุ่มสินค้าหัตถกรรมจะมากที่สุด รองลงมาเป็นอาหารและสถานที่ท่องเที่ยวตามลำดับ

สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามเรื่องผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายดังนี้
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชายอายุอยู่ในช่วง 18-25 ปี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายเกิน 1 ปี และมีถิ่นที่อยู่อาศัยในภาคเหนือ

ในเรื่องจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายนั้นพบว่า คือพระธาตุดอยตุง พระตำหนักดอยตุง เมืองเก่าเชียงแสน อาหารพื้นเมือง ชนเผ่าชาวเขา และสับปะรด เรียงตามลำดับ

ในเรื่องผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนั้นผู้ตอบให้ความเห็นว่า ประเพณีเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่น่าสนใจมาก รองลงมาคืออาหารพื้นเมืองและตุ๊กต ตามลำดับ โดยมีความเห็นเรื่องผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมว่า ควรจะผลิตรูปแบบที่ทันสมัย มีประโยชน์ใช้สอยและมีเรื่องเล่าที่มาของผลิตภัณฑ์ทั้งนี้รวมกับความคงทนด้วย

ในประเด็นของการซื้อผลิตภัณฑ์นั้นส่วนใหญ่จะซื้อเพื่อนำไปประดับบ้าน เป็นของฝาก และตามมาด้วยเป็นใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยซื้อจากร้านขายของที่ระลึกมากที่สุดสินค้าที่ซื้อในช่วงราคา 100-500 บาท และนาน ๆ ซื้อครั้งหนึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะเด่นของเชียงรายที่คนส่วนใหญ่เข้าใจและเป็นที่รู้จักกันนั้น คือ พระธาตุดอยตุง และพระตำหนักดอยตุง คำว่าตุงในความหมายของชนล้านนาพื้นเมืองเป็น เครื่องหมายที่สำคัญในทางศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ นั้นจะต้องใช้ตุงเป็นส่วนประกอบโดยตลอด โดยตุงมีลักษณะต่าง ๆ กันตามการใช้สอย ส่วนใหญ่ที่ใช้กันทั่วไปที่ไม่ใช่งานอวมงคล และงานศาสนานั้นจะใช้ตุงราศีประจำประ 12 ราศีประกอบ ด้วยสัญลักษณ์รูปสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งจะเชื่อมโยงประเพณีการไหว้พระธาตุดอยตุงประจำปีเกิดในสถานที่ต่าง ๆ ด้วย รูปสัตว์ราศีนี้จะไปปรากฏตามสถานที่ต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของคนล้านนาเสมออีกด้วย

ดังนั้นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายควรเริ่มต้นในการนำ ตุงโดยเฉพาะตุงราศีหรือราศีปีเกิดนำมาเป็นประเด็นในการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจะทำให้ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมีเรื่องเล่าที่มาและเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดเชียงราย

บทที่ 4

เรื่องราววัฒนธรรมเพื่อการออกแบบ

จากการสำรวจข้อมูลในบทที่ 3 พบว่ามีการให้จุดเด่นของจังหวัดเชียงราย คือ ดอยตุงและพระตำหนักดอยตุงมากที่สุด ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมาใหม่นั้น การใช้เรื่องตุงและบริบทของตุงมาเป็นแนวคิดการออกแบบ ซึ่งตุงนี้จะเชื่อมโยงกับสัตว์ประจำปีเกิด ซึ่งจะเชื่อมโยงกับพระธาตุประจำปีเกิดในล้านนาและลุ่มแม่น้ำโขงตลอดจนการทำบุญต่าง ๆ ในวิถีของชาวล้านนา ดังนั้นเรื่องราวประกอบของตุงจะเชื่อมโยงไปได้อย่างกว้างขวางดังนี้

ตุงและความหมาย

ตำนานพระธาตุดอยตุง

"... เมื่อพระมหากษัตริย์พระเจ้าได้นำพระบรมธาตุพระรากขวัญ เบื้องซ้ายของพระองค์ พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาทวายแต่พญาอชุตราชกษัตริย์ลำดับที่ 3 แห่งราชวงศ์สิงหวัติ พระองค์ทรงขอเอาดินแดนของพญาลาวจกในหมู่เขาสามเสี่ยงเส้าเป็นที่ก่อสร้างสถูปบรรจุพระบรมธาตุ เมื่อจะสร้างพระมหาสถูปนั้นให้ทำ "ตุงตะขาบใหญ่" ยาวถึงพันวาปักไว้บนยอดดอยปู่เจ้า ทางตุงปลิวไปเพียงใดกำหนดหมายไว้เป็นฐานสถูปเพียงนั้น"

ที่มาและความหมายของตุง

"ตุง" เป็นสิ่งที่ชาวล้านนาประดิษฐ์ขึ้นมาใช้สัญลักษณ์แห่งความเคารพรักและบูชา โดยมีรูปแบบลักษณะการใช้งานตามพิธีกรรมและประเพณีแตกต่างกันออกไป ตุง หรือ ทุง ในภาษาล้านนาหมายถึงธงที่ทำขึ้นเพื่อทวายพุทธบูชาโดยใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ผ้า โลหะ กระดาษ เป็นต้น ทั้งนี้ชาวล้านนาเชื่อกันว่า เมื่อตายไปจะได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ เป็นกุศล ส่งไปถึงชาติหน้า และยังใช้เป็นการทำบุญ อุทิศไปให้แก่คนที่ล่วงลับไปแล้ว จากแรงศรัทธาอันแรงกล้าส่งผลให้ผู้ผลิตคิดค้นตุงในรูปแบบวิจิตรบรรจง หลากหลายรูปแบบ ก่อเกิดเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านพื้นเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะตุงใช้เป็นเครื่องสักการบูชา ของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าชน จากการกำหนดสัญลักษณ์และสีของตุงให้มีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นรวมทั้งเป็นเครื่องหมายเกียรติยศของหมู่เหล่า หรือบุคคลที่มีเกียรติ ตลอดจนใช้เป็นสัญลักษณ์แทนผู้สูงส่ง และทวยเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์เช่น พระมหากษัตริย์มีองค์มหาราชเป็นสัญลักษณ์ พระอินทร์มีธงเขียวเป็นสัญลักษณ์ เป็นต้น

ตุงแห่งล้านนาไทย นั้นมีตำนานสืบทอดกันมา ดังปรากฏในตำนานเรื่อง พระเจ้าห้าตน หรือ กาเผือก ว่า ณ กาลครั้งหนึ่งพระเจ้าห้าตนลงมาเกิดในท้องกาเผือก เพื่อสร้างกุศลทาน มีกาเผือกตัวหนึ่งอาศัยอยู่บนต้นไม้ได้ตั้งไข่และฝักออกมาห้าฟอง ขณะที่นางได้ออกมาอาหารได้เกิดพายุฝนพัดกระหน่ำลงมาเป็นผลให้ไข่ทั้งห้าฟองไหลตามน้ำไป แต่มีผู้ช่วยเหลือให้รอดชีวิตและเลี้ยงดูให้รอดปลอดภัยจากภยันตรายทั้งปวง ย้อนกล่าวถึงแม่กาเผือก ครั้นกลับไปฟักนก ไม่เห็น

ไข่นางรู้สึกสะท้อนใจเป็นอย่างมากจนขาดใจตาย ไปจุติบนสวรรค์ กาลเวลาได้ล่วงเลยไปไข่นางได้เติบโตเป็นชายหนุ่ม ฝึกฝนในพระธรรมคำสั่งสอน จึงตัดสินใจออกบวชจนสำเร็จพระโพธิญาณ ชายหนุ่มทั้งห้าต่างรำลึกถึงผู้ให้กำเนิด บรรณานาที่จะทดแทนบุญคุณแม่กาเผือก จึงคิดประดิษฐ์เป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

พระกกุสันธะ	ประดิษฐ์เป็นรูปไก่
พระโกนาคมนะ	ประดิษฐ์เป็นรูปนาค
พระกัสสปะ	ประดิษฐ์เป็นรูปเต่า
พระโคตมะ	ประดิษฐ์เป็นรูปดาวัว
พระอริยมะเตไตรย	ประดิษฐ์เป็นรูปค้อนทุบผ้า (สัญลักษณ์ของคนชักผ้าไหม)

แต่ละองค์นำตุ๊กตายเป็นพุทธรูปบูชา แต่ผลบุญส่งไปไม่ถึงผู้ให้กำเนิด นางกาเผือกจึงบินมาบอกให้รู้ว่าต้องจุดประทีปที่ใส่เป็นรูปตติกา บุญจึงส่งไปถึง จากเรื่องกาเผือกหรือพระเจ้าห้าตนพออธิบายความได้ว่า รูปไก่และบนส่วนของตุ๊ก มีความหมายแทนไก่หรือพระกกุสันธะ รูปนาคคือลำตัวที่ยาวของตุ๊ก รวมทั้งส่วนห้อยประดับทำเป็นรูปตุ๊กเล็ก มีความหมายแทนนาคหรือพระโกนาคมนะ หมากดาวัวหรือลูกกลมประดับตุ๊ก มีความหมายแทนวัวหรือพระโคตมะ ลวดลายตารางเกล็ดเต่าสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด มีความหมายแทนเต่าหรือพระกัสสปะ ส่วนหัวตุ๊กคือไม้ชักผ้า มีความหมายแทนคนชักผ้าหรือพระอริยมะเตไตรย สอดคล้องกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาการถวายตุ๊กเป็นพุทธรูปชานี้ก่อให้เกิดอานิสงส์แก่ผู้ศรัทธารถวาย ดังปรากฏในคัมภีร์ใบลานที่กล่าวถึงอานิสงส์ของการสร้างเสาดูและเสาหงส์บูชาพระพุทธรูป ทรงบอกถึงผลของการถวายตุ๊ก อันส่งผลให้ได้ไปเกิดบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ งานพิธีใดไม่มีตุ๊ก งานพิธีนั้นย่อมขาดความอุดมสมบูรณ์หรือเสียพิธีไปอย่างน่าเสียดาย

ตุ๊ก จึงเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านคู่ล้านนาไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันละเอียด ประณีตลึกซึ้งของผู้ประดิษฐ์คิดค้นได้อ่างน่าภูมิใจ

ชนิดและประเภทของตุ๊ก

ตุ๊กอาจแยกได้หลายชนิด ทั้งแยกตามวัสดุ แยกตามขนาด และแยกตามหน้าที่การใช้งาน อาทิเช่น

จำแนกตามวัสดุที่ใช้ทำตุ๊ก

1. ผ้าหรือผ้าย เช่น ตุ๊กชัย ตุ๊กโย เป็นต้น
2. ไม้ เช่น ตุ๊กกระด้าง ตุ๊กไม้
3. กระดาษหรือพลาสติก เช่น ตุ๊กพญายอ ตุ๊กสิบสองราศี เป็นต้น
4. โลหะ เช่น ตุ๊กเหล็ก ตุ๊กเงิน เป็นต้น

จำแนกตามการใช้งาน

ตุ๊กประดับ คือตุ๊กที่ใช้ประดับตกแต่งสถานที่ซึ่งมีงานปอย หรืองานสมโภชฉลองถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสวยงาม และยังใช้เป็นเครื่องหมายนำทางไปสู่บริเวณทางด้วยตุ๊กที่ใช้ตกแต่งสถานที่ เช่น ตุ๊กชัย ตุ๊กกระด้าง ตุ๊กพระบด ตุ๊กช้าง

1. ดุงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม คือ ดุงที่ใช้ในพิธีกรรมที่เป็นงานมงคลและอวมงคล อาจพบลักษณะการใช้งานดังนี้

1.1 ดุงประกอบพิธีกรรมงานมงคล ได้แก่ ดุงคำคิง ดุงสิบสองราศี ดุงไล่หมู ดุงเจดีย์ชาย ดุงค่าง เป็นต้น

1.2 ดุงประกอบพิธีกรรมงานอวมงคล ได้แก่ ดุงสามหาง ดุงแดงหรือดุงผีตายโหง ดุงเหล็กหรือดุงทอง

2. ดุงที่ใช้ประกอบในการเทศน์ ได้แก่ ดุงดิน ดุงชาย ดุงไม้ ดุงชิน ดุงเงิน ดุงคำ ดุงข้าวเปลือก ดุงเข้าสาน ทั้งนี้มักใช้ประกอบในพิธีตั้งธัมมหลวง หรือเทศน์มหาชาติ ในเดือนยี่เพง (วันเพ็ญเดือนสิบสอง) หรือเดือนสี่ (วันเพ็ญเดือนยี่) โดยการปักดุงดังกล่าวนี้ในกัณฑ์เทศน์หรือประดับตามอาคารที่มีการเทศน์ เช่น โบสถ์ วิหาร หรือศาลาบาตร เป็นต้น ทั้งนี้ตามคติความเชื่อคนล้านนา การทำดุงประกอบการเทศน์นี้ เพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชาและเชื่อว่าจะได้อานิสงส์มากขึ้น

3. ดุงที่ใช้เป็นเครื่องพุทธบูชา ได้แก่ ดุงซาวา (ยี่สิบวา) หรือดุงพันวา ดุงดังกล่าวเป็นดุงชัยชนิดหนึ่ง มีขนาดความกว้างยาวมากกว่าดุงชัย โดยไม่จำเป็นต้องการความยาวครบตามจำนวนวาที่ใช้ชื่อเรียกดุงก็ได้ ดังที่พบว่าดุงพันวานั้น โดยปกติจะยาวประมาณสิบวาลักษณะการใช้งาน เนื่องจากเป็นดุงที่มีความยาวและผืนใหญ่มาก จึงไม่อาจหาคนดุงมาใช้ปักได้ ดังนั้นจึงประดับวิหารโดยการพาดไปตามซื่อ หรือตอกตะปูโยงไปโยงมาภายในอาคารบางแห่งใช้แห่ร่วมขบวน โดยให้ผู้ร่วมขบวนเดินถือชายธงต่อ ๆ กัน

นอกจากนี้ดุงที่ใช้ตกแต่งสถานที่มีงานสมโภชนั้น ส่วนหนึ่งก็ถือเป็นเครื่องพุทธบูชาด้วยเช่นกัน ด้วยถือว่าดุงที่ใช้งานมงคลก็ถือว่าเป็นสิ่งมงคลทั้งสิ้น

ปีเกิดในล้านนา

ผู้เกิดปีไฉ้ (หนู)

ปู่ละญิงจายผุ่ใดเกิดปีไฉ้ ลงด้วยธาตุน้ำอาจารย์เจ้ากล่าวไว้ว่าธาตุเจ้าจอมทองเมื่อแรกเกิดก่อนนั้นได้มาศรียอยู่ใต้ต้นโพธิ มีผีเสื้อรักษาอยู่ จึงได้เจียรจำกันว่าตุราเจ้ากุเหยจักมาอยู่ร่วมกันในที่นี้บ่ควรเหยียวว่าพยาธิจักมาบังเกิดแก่เราจะและ ด้วยเหตุนั้นข้าจักไปเอากำเนิดในชะกุ่มคนดังหลายก่อนและ รอยว่าปายลุนนามิภัยยะมาบังเกิดในต้นตั่วแห่งข้าดังอันก็ดี ข้าก็จักเขาเครื่องต่าง ๆ มาปูจา หื้อสุเจ้าดังหลายจูงไปรับเอาเครื่องปูจานั้นเด้อหื้อได้เอายังเปยริดังหลายไปกับตัยแห่งเจ้านั้นเด้อกันว่าเจียรจำกันสนั่นแล้ว

จึงได้มาเข้าอยู่ในคัพพะอันเป็นแม่แห่งต้น และได้เกิดมาเป็นคนญิงจายดังหลายนี้แลฯ หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าจอมทองว่า นะมามิ ติโลกะโมลิง โลหะกุญเ ปะติฏฐิตัง ปุชิตัง สัพพะโลเกทิ กิตติ มั่นตัง มะโนหะรัง อะหัง วันตานิ สัพพะตาฯ

หื้อได้สร้างธรรมแต่มียะเป็นธรรมจาค่าเป็นตาน ยอดตานนั้นหื้อใส่สร้างศาลาและบ่อน้ำเป็นยอดตาน ก็จักสมฤทธียู่ดีมีสุขบ่อย่าจะแลฯ ญิงชายใดก็ดีเกิดในปีไฉ้ เป็งหนูธาตุน้ำ สิริตกอยู่ดีหัวพรหมอาทิตย์เป็นปากพูดจาโอหัง เด็ดขาดไม่เกรงกลัวใคร ทำอะไรมักตามใจตนเองแต่มักเป็นตี

ถูกใจผู้ใหญ่และสมณะชีพรามณ์ อังคารเป็น-ใจ มักมีใจทะเลาะทะเลาะไม่แน่นอนเปลี่ยนใจง่าย ถ้าคบคนพาล ๆ จะพาไปหาผิดแต่ถ้าคบบัณฑิตจะก้าวหน้าจะดิบได้ดี เป็นคนมักมากในกามคุณ พุทธิสเป็นที่นั่ง ท่านว่าเกิดที่นี้ย้ายไปอยู่ที่อื่นจึงจะมีหลักฐาน จันทรกับพุธเป็นมือท่านว่าเป็นคนขยันหมั่นเพียร เป็นคนมีฝีมือดีทำอะไรก็ดีไปหมด ศุกรกับเสาร์เป็นเท้าท่านว่าเป็นคนชอบเดินทางไกลอยู่เสมอ ๆ ฟังพาอาศัยญาติพี่น้องไม่ค่อยได้ เป็นหญิงมักจะได้อาชีพที่มีความสามารถกว่าตนได้เกิดมาร่วมกับเจ้าเดิมะเมื่อยามเล็กมักลำบาก โตขึ้นจะได้รับความสุขมีสมบัติพอตัว เป็นผู้มีอายุยืนแลฯ

ผู้เกิดปีเป่า (วัว)

บุคละญิงชายผู้เกิดปีเป่า เป้งวัว ลงด้วยธาตุดินจุธาตุเจ้าลำปางหลวงแรกแต่เก้าก่อนหัวตีนได้อาศัยอยู่ต้นบุญนาคน มีหมากรักษาอยู่ได้ผู้เจ้าจี้รจกัันว่าดูราเจ้ากู กัันว่าจักมาอาศัยอยู่ร่วมกันตั้นนี้เดียงบ่กรจะแล เขียวว่าเปียธิจักมาบับเบียนแกเราจะและ เหตุนี้กรวปากันไปเอากำเนิตตี้ในชุกุลคนดั่งหลายก่อนและ หลอนว่าปายลุนมารมีเปียธิพยาธิมายังเกิดในต้นตัวแห่งข้าต้งอันก็ตี ข้าก็จักเอาเครื่องมาบูชา

หื้อสุเจ้าต้งหลายนั้นรับไปเตอะ กัันว่าเจียรจกัันสนนี้แล้ว จึงได้มาเอากำเนิตในคัพพะมารดาแห่งต้น และได้เกิดมาเป็นคนญิงชายต้งหลายนี้แลฯ

หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าลำปางหลวงว่า โย ปาตุภูตา อุตฺตานู ภาวา จิรัง ปติฏฐิตอ ลัมพุ กัปปปุเร เทเวน คุตฺตา อุตฺตราภิ เอยฺยณมามิหันตัง วระชินธาตุงกุ มารกัสสัปป ปราธาตุโย ปฏฺยหา พันนธาเปติ มหาฐานเน เจตติยง ปุชิตารนเทเวติ ตัสสะ นมามิหังฯ สร้างธรรมมหาเวสสันดรเป็นธรรมจาทาป้า ยอดทานหื้อสร้างโรงไฟเป็นตานหากจักสมฤทธิ์บ่อย่างจะแลฯ

คนเกิดปีเป่าเป้งวัวธาตุดินสิริตคอยู่ปากพรหม มักอุจ่าไฟเราะเป็นที่ชอบใจแก่คนดั่งหลาย มักได้ดิบได้ดีเพราะปาก พุธรเป็นใจเป็นคนมีความคิดรอบคอบมีใจเมตตาต่อคนทั่วไป ทำคุณคนไม่ขึ้นดุดดั่งปิดทองหลังพระ เสาร์เป็นที่นั่งเป็นคนมีกามารมณ์แรง และมีเสน่ห้อยู่เป็นชายมักพูดจาถูกใจหญิง เป็นหญิงมักมีรูปร่างงามแต่มักจะอาภัพผัว

อังคารกับพุทธิสเป็นมือท่านว่าเป็นคนทำงานได้ทุกอย่างมีฝีมือดีแต่มักจะเกียจคร้าน ศุกรกับอาทิตย์เป่าเท้ามักชอบเดินทางเสมอ ๆ เมื่ออายุกลางคนจะสร้างฐานะด้วยปัญญาของตนเอง ได้ร่วมกับพระเวสสันดรเป็นผู้มีใจ โอบอ้อมอารีชอบทำบุญสุนทานจะได้รับความสุขสบายเมื่อภายหลัง เป็นผู้มีอายุยืนแลฯ

ผู้เกิดปียี่ (เสือ)

บุคละญิงชายใดเกิดปียี่ เป้งเสือลงด้วยธาตุไฟ จุธาตุเจ้าช่อแฮเมื่อแรกเก้าหัวตีนได้ไปอาศัยอยู่ต้นไม้ผีเสื้อ มีงูและผีเสื้อรักษาอยู่ได้เจียรจกัันว่าดูราเจ้ากูเหยจักมาอยู่ร่วมกันในตั้นนี้บ่กรจะและ เขียวว่าพยาธจักมาบังเกิดแก่เราจะแล ด้วยเหตุนี้เรากวจักไปเอากำเนิตตี้ในชุกุลคนดั่งหลายปุ่นเตอะ รอยวว่าปายลุนมารียะพยาธิมายังเกิดในต้นตัวแห่งข้าต้งอันก็ตี

ข้าก็จักเอาสิ่งเครื่องบูชาต่าง ๆ มาบูชา หื้อสุเจ้าตั้งหลายจุงได้รับไปเตอะ กันว่าเจียรจำกันสนั่น แล้วจึงไต่เข้ามาอยู่เอากำเนิดในคัพพะมารดาแห่งตน และได้เกิดมาเป็นคนญิงจายตั้งหลายนี้แลฯ หื้อได้ไหว้พระธาตุช่อแฮว่า

โกเสยยัง ธัชคคปัพพะเต เวระ รัมเม พุทธธาตุปติฏฐิตา วิปัสสนา อหัง วันทามิ ทุโรดา สร้างธรรมสุทธนูเป็นธรรมจำตนเป็นตาน ยอดทานของตนคือสร้างศาลาเป็นตานจักสมฤทธิ์แลฯ คนเกิดปียี่ ธาตุไม้สิริตกอยู่ป่าชาวของพรหม อังคารเป็นปากมักพูดจาโอหังไม่เกรงกลัวใครแต่ก็มักถูกใจผู้อื่น และมักพูดคุยเรื่องกามารมณ์ถ้าเป็นหญิงมักมีเสน่ห์ในตัว พุทฺธสเป็นใจ มักเป็นคนมีจิตใจเมตตาชอบทำบุญสุนทาน อาทิตยเป็นที่นั่ง มักมีไฟปานอยู่ในที่ลับ เป็นคนมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม พุทฺธกับศุกรเป็นมือชอบทำการทำงานในด้านศิลปวิทยาต่าง ๆ และเป็นผู้มีปัญญาดี เสาร์กับจันทรเป็นเท้ามักเดินทางไกลอยู่เสมอ ๆ ได้เกิดร่วมกับเจ้าสุทธนุยามเมื่อน้อยได้ลำบาก เมื่อปายลุนจักมีทรัพย์สินเงินทองได้สุขสบายมากนัก เป็นผู้มียายุยืนมากฯ

ผู้เกิดปีเหมา (กระต่าย)

บุคละญิงชายฝูงใดเกิดปีเหมา เป็งกระต่ายลงด้วยธาตุน้ำ จุธาตุเจ้าแซ่แห่ง แต่เกี้ยวหัวตั้นนี้ได้อาศรียอยู่ตั้นไม้จุมปุมไม้ไก่อและงูรักษาอยู่ได้ฟู้เจียรจำกันว่าดูราเจ้ากูราจักมาอยู่ร่วมกันตั้นนี้กับหอนจักกรวดแต่และด้วยเหตุว่าพยาธิโรคจักมาบีบเบียนแก่เราแต่แล เหตุนั้นเราแต่และ เหตุนั้นเราควรจักไปเอากำเนิดดีคนตั้งหลายปุ่นเตอะ หลอนว่าปายลุนมามีภัยยะดระดามาบังเกิดแก่เราก็ตีตั้งอัน ก็จักเอาเครื่องบูชามาบูชา แล้วหื้อสุเจ้าตั้งหลายจุงได้รับเอาไปเตอะ กันว่าเจียรจำกันสนั่น แล้วก็ไต่เข้ามาเอากำเนิดในคัพพะมารดาแห่งตน จึงได้เกิดมาเป็นคนญิงจายตั้งหลายนี้แลฯ หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าแซ่แห่งว่า

มาตุภูตา อตุรานุภาจิรัง บติฏฐานันทกัปปัฏฐาปุเร เทเวคุดตา วรพุทธธาตุจิรัง วันทามิ นัตตัง ชินธาตุ เสฏฐา อหัง วันทามิ ทุโรดา สร้างธรรมเนมิราชเป็นธรรมจาดตาเป็นตาน ายอดทานให้สร้างปราสาทเป็นทานเตอะฯ คนเกิดปีเหมา ธาตุน้ำสิริตกอยู่ป่าชายของพรหม พุทฺธเป็นปากมักอุจ่าเป็นที่ถูกใจ ผู้อื่น แต่มักเป็นคนประจบสอพลอ

ศุกรเป็นใจ ใจมักง่ายเป็นคนมักโกรธง่ายหายเร็ว และมีใจไม่ค่อยหนักแน่น จันทรเป็นที่นั่ง เป็นคนมักมากในกามารมณ์

พุทฺธสกับเสาร์เป็นมือเป็นคนทำงานเรียบร้อยดี ถ้าเป็นหญิงมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม จะได้ผัวเป็นคนตาเหล่ฯ

อาทิตยกับอังคารเป็นเท้า เป็นคนชอบเที่ยวอยู่เสมอ ๆ อยู่ไม่เป็นที่แต่มีประสบการณ์ดี ได้ร่วมกับเจ้าเนมิราช ยามเมื่ออายุยังน้อยมีความสุขดี ปานกลางคนได้ลำบากหนหนึ่ง ปายลุนจักได้สมบัติของเก่าปายหลังได้มีความสุข เป็นผู้มียายุยืนพอปานกลางแลฯ

ผู้เกิดปีสี (งูใหญ่)

บุคละณิงชายผู้เกิดในปีนี้ธาตุเจ้าพระสิงห์ ลงด้วยธาตุดินแรกแต่หัวตีก่อนนั้นได้อาครัยอยู่ที่ก่อข้าวใหญ่อันมีไก่และหมอยุ่รักษาได้เจียรจำกันว่าดูราเจ้ากูเหยเรานี้จักมาอยู่ร่วมกันตี่นี้ก็บ่อห่อนจักรวรรแต่และ เขียวว่าภัยยะและพยาธิตระคามาบังเกิดแต่เราแต่และ เหตุนี้เรากวรจักไปเอากำเนิดในตี่ชะกูลคนตังหลายปุ่นเด้อ รอยว่าปายลุนมามีภัยยะพยาธโรคตังหลายมาบังเกิดแก่เรากตี่ตังอันแล้ว ก็เอเครื่องสีกการะปู้จามาปู้จานั้นและ หื้อสุเจ้าตังหลายจูงได้รับไปเสียเตอะกันว่าเขาได้เจียรจำกันสนั่นแล้วก็ได้เข้าไปสูในคัพพะมารดาแห่งตั้นจึงได้มาเกิดปุ่นคนตังหลายสนั่นแล้ว หื้อได้ไหวยังพระธาตุพระสิงห์ว่า

นมามิ พิมพาสุนาทิปุษัง สรุปรารัง ติวาภิรมมัง ติโลก เชฏฐัง วรกิตติมันตัง ภสิทสุขัง
อหัง วันทามิ ทูโรโต สร้างธรรมสมภมิตร เป็นธรรมจาดาเป็นทาน ยอดทานหื้อสร้างเจตีย์และคะ
ตักเป็นทาน

คนเกิดปีสี ธาตุดินสิริตกที่อกพรหม พุทฺธสเป็นปากมักพูดจาปากหวาน มักเป็นที่พึ่ง
พอใจแก่สมณะชัพรหมณ์และคนทั่วไปรู้หลักนักปราชญ์ปากเป็นเอกเลขโทโดยแท้ พระเสาร์เป็น
ใจ เป็นคนใจแข็งไม่ค่อยเชื่อหรือยอมใครง่าย ๆ แต่ทว่าเป็นคนใจบุญสุนทาน
ศุกรกับอาทิตย์เป็นมือ เป็นคนทำการงานได้ดีทุกอย่างแต่จะเอาดีในทางฝีมือไม่ได้ เป็นหญิงมักมี
เสน่ห์ในทางปลายจวัก

อังคารเป็นที่นั่ง เป็นคนที่มีอำนาจวาสนา จะมีพรรคพวกมิตรแก้วสหายมากมาย
จันทร์กับพุธเป็นเท้า เป็นคนเจ้าสำราญไม่ค่อยหงอยเหงาได้ร่วมพระยาสมภมิตร ตกอยู่แห่งหน
ใดก็ไม่อดอยากท่นว่าเป็นผู้มีปัญญาดีมากเมื่อเลืกมักพลัดพรากจากที่อยู่ กลางคนจักได้สุขสบาย
ด้วยปัญญาของตนเอง เกณชชาดาเป็นผู้มีอายุยืนมาก

ผู้เกิดปีไส้ (งูน้อย)

ผู้เกิดปีไส้ หรืองูน้อย ธาตุน้ำ

คนเกิดปีนี้ธาตุที่พุทธเจ้าตรัสรู้ณาสัพพัญญุตีมหาสัจตปัญญาแล้วเข้าไปสู่แก้มไม้หัด
ซึ่งมีผีเสื้อสองตัวอยู่รักษา ได้พู่จำกันสนั่นเตียวตังกล่าวแล้ว ได้เข้ามาสู่คัพพะแม่แห่งตนเกิดมาเป็น
คนญิงจายตังหลายนี้แล้ว

หื้อได้ไหวสัจตมหาปัญญา ด้วยคำว่า ปฐมัง โพธิปิ่นลังกล ทูตียัง อนิมัสสกัง ตตียัง
จิงกมัง เสฏฐัง รตนขรัง ปัญญมัง อชชปารัญจ มุจจรินทัญจ ฉัญญมมัง สัตตมัง ราชายตมัง เอเต สัต
ตมหาฐานะ อหัง วันทามิ ทูโรตา สร้างธรรม ภริตัต เป็นธรรมจาดา ยอดทานหื้อสร้างดอกไม้คำ
เป็นทาน

คนเกิดปีไส้ ธาตุน้ำสิริตกอยู่ที่ท้องพรหม ศุกรเป็นปากเป็นคนพูดจาพาทีโอ้อวดพูดจา
เฉียบแหลมได้ถ้อยได้ความดี มักเจ้าชู้ถ้าเป็นหญิงมักอกาภพัว จะได้ผู้เป็นคนหัวล้าน
พุธเป็นที่นั่งเป็นคนมักมากในกามารมณ์ ถ้าเป็นหญิงมักมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม
อาทิตย์เป็นใจ เป็นคนใจร้อน โกรธง่ายหายเร็ว มักมีทิฐิจะเอาอะไรก็ได้ดังใจ แต่มักพลาดท่า
เสียที่คนอื่นเขาเสมอ

เสาร์กับจันทร์เป็นมือเป็นคนทำงานได้ดีมีฝีมือ เป็นหญิงมักมีคนชอบใจแต่มักจะ
อาภัพคู่ครอง จะได้แต่งงานเมื่อแก่

อังคารกับพฤหัสบดีเป็นเท้า เป็นคนมักท่องเที่ยวเก่ง จากที่อยู่เดิมไปอยู่ที่อื่นจึงจะได้ดี ได้
ร่วมกับเจ้าภริยาคิดเมื่ออยากเล็กได้ลำบากเมื่อปานกลางคนมักจะระเห่ร้อนภายหลังจะมีความสุขมี
ฐานะมีอันจะกินแล้ว

ผู้เกิดปีระกา (ม้า)

บุคละญายชายผู้เกิดปีนี้ จุราตุเจ้าตะโก้ง ลงด้วยธาตุเหล็กแรกแต่เกี้ยวหัวตั้นได้ไปอา
ศรียอยู่ต้นไม้แกฝอย มีหมาเฝ้ารักษาอยู่จึงได้ผู้เฒ่าจกัณว่าดูราเจ้ากูเหยเรจกัมาศรียอยู่ต้น
บ่กรแต่และเยียวว่าปายลุนมาจกัมีภัยมาบิเบียนหื้อได้ลำบาก เหตุตั้งอันเรากวไปเอากำเนิน
ตีชะกุลคนดังหลายญายปุ่นเตอะ รอยว่าปายลุนมาเปียรโรคามาบิเบียนก็จกัเอาเครื่องมาปูจา
หื้อสุเจ้าจ้งรับเอาไปกับพยาริภัยดังหลายนั้นเตอะ กันว่าเจียรจกักันสนั่นแล้วแล้วก็ได้เข้าไปเอา
กำเนิดในคัพพะมารดาแห่งตั้นจึงได้เกิดมาเป็นคนญายดังหลายนี้แล

หื้อได้ไหว้พระธาตุตะโก้งว่า ชัมภูที่เป วรฐานะ สิงคุดตเร มโนรัมเม สัตตตณัง กกุสันธัง
สุวรรณะทัตถัง ธาตุโย ฐัสสตี ทุตติยัง โคนาคมนัง รัมมกรณัง ธาตุโย ฐัสสตี ตตติยัง กัสสัปปัง พุทธ
ปรมัตตโย ฐัสสตี จตตุงง โคตมัง อัญญู เกสธาตุโย ฐัสสตี ปัญจมัง อริยมุตเตยโย อนาคเต
อมังคะธาตุโย อหัง วันทามิ สัพพทา ธรรมสฺสทณ เป็นธรรมจาทา ยอดทานหื้อ สร้างแท่นจองนอน
เป็นทาน จักอุดมสมบูรณ์ดีแล

ผู้เกิดปีระกา ธาตุเหล็ก สิริตกอยู่ที่มีของพรหม เสาร์เป็นปากมักปากกล้ำถือดี มัก
พูดมากกว่าทำแต่ก็มีคนชอบใจ

จันทร์เป็นใจ มักเป็นคนใจอ่อนสงสารคนเองง่าย ๆ

พฤหัสบดีเป็นที่นั่งเป็นคนชอบอยู่กับที่ ถ้าบวชเป็นสมณะชีพรามณ์จะมีคนเคารพนับถือ
มากมาย

อาทิตย์เป็นมือ เป็นคนรับราชการอาสาเจ้านายดี

พุธกับศุกร์เป็นเท้าเป็นคนไม่ชอบเดินทางไกลได้ร่วมกับเจ้าสุธนเมื่อยามน้อยได้พลัด
พรากจากที่อยู่ ปายลุนมาจึงได้รับความสุขคนเกิดปีนี้มักจะได้ลาภจากผู้ใหญ่ เกณฑ์ชาตาเป็นผู้มี
อายุยืนแล้ว

ผู้เกิดปีเมียด(แพะ)

ผู้ที่เกิดปีนี้ จุราตุเจ้าสุเทพ ลงด้วยธาตุดิน แต่เกี้ยวหัวตีก่อนนั้นได้อาศรียอยู่ต้นไม้มากว่า
อันมีหมาเฝ้าอยู่รักษา ได้ผู้เฒ่าจกัณว่าดูราเรานี้จักมาอยู่ร่วมกันตั้นบ่ห่อนกรแต่และ เยียวว่าเปียร
จักมาบิเบียนเมื่อปายหน้าจะและ เหตุตั้งอันเรากวจกัไปเอากำเนินตีคนดังหลายปุ่นและหลอนว่า
ปายลุนมานั้นมีภัยมาบังเกิดแก่เราแล้วก็จกัหาเอาเครื่องปูจาตั้งหลายมาปูจาเอาและ หื้อสุเจ้า
รับเอาไปเตอะ กันว่าสนั่นแล้วก็ปากันไปเอากำเนิดในตองคัพพะมารดาแห่งตั้น และจึงได้เกิดมา
เป็นคนญายดังหลายนี้แล ๆ หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าสุเทพว่า

สุวรรณเจติยง เกสรวรมัตถลุดัง วรัญญธาดุง วรฐาน สุเทเว สัพพบุชิตัง นรเทเวปิ
อหัง วันทามิ ทุโรโต อหัง วันทามิ ธาตุโยฯ ธรรมจาดาทือสร้างเป็นทาน คือ ธรรมจางัสสะตัน ทือ
สร้างปราสาทเป็นยอด ทาน เตอะ จิงจักกุดมสมฤทธิ แลฯ

ผู้เกิดปีเม็ด ธาตุดิน สิริตกอยู่ที่มีอช้ายของพรหม อาทิตยเป็นปากคนพูดจาเฉลียวฉลาด
พูดให้คนเชื่อได้ง่ายแต่มีใจรวนเรแหละแหละไม่แน่นอน

ศุกรเป็นที่นั่ง เป็นคนมักมากในการมรรณม์ เก็บทรัพย์ไว้ไม่อยู่ได้ง่ายจ่ายง่าย

จันทร์กับพุธเป็นมือ เป็นคนทำอะไรได้แทบทุกอย่างมีปัญญาดีแต่ไม่มีความเพียร

พฤษกับเสาร์เป็นเท้าชั้พจรเท้าอยู่ไม่เป็นสุขกับที่มักท่องเที่ยวไปเดินทางไกลอยู่เสมอ ๆ
ได้ร่วมกับข้างสะตันฯ ผู้เกิดปีนี้จะได้สมบัติจากผู้อื่นโดยไม่รู้ตัวเมื่อยามน้อยมักเป็นพยาธิควรร
ทำบุญด้วยการให้ทานกับพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก ๆ จักมีโชคลาภ เกณฑ์ชาตาเป็นผู้มีอายุยืน
พอปานกลางแลฯ

ผู้เกิดปีสัน (สิง)

ผู้เกิดปีสัน หรือปีวอก

ผู้เกิดปีนี้ จุธาตุที่นครพนม แช่วไปสู่น้ำไม่ชะจาวซึ่งมีผีเสื้อและหมาอยู่รักษา ก็ได้ฟูจากัน
ปญญญาณต่อกันแล้วหนีเข้ามาสู่ท้องแม่ได้เกิดเป็นคนหญิงจายตั้งหลายนี้แลหือได้ไหว้พระธาตุ
พนมก่อนว่า

ป็นศิริสมิง ปัพพเต มหากัสสัปปะ รูปัตถัง พุทธรังกตูลิโสนมามิ ทุโรตาฯ ธรรมมโหส
เป็นธรรมาโหส เป็นธรรมจาดาทือสร้างกำแพงเป็นดาน จิงจักกุดมสมฤทธิแลฯ

ผู้ที่เกิดปีสัน ธาตุเหล็ก สิริตกอยู่ดีท้องพรหมจันทร์เป็นปากเป็นคนปากหวานไพเราะแต่
มักจะเย่อหยิ่งจองหองเป็นบางครั้ง

พุธเป็นใจชอบเรียนเรื่องกฎหมายและถ้อยความ

เสาร์เป็นที่นั่งชอบการมรรณม์มีอำนาจวาสนาถ้าเป็นหญิงมักมีไฟที่ของลับ ถ้าเป็นชายมัก
มากในทางชู้

อังคารกับพฤษเป็นมือ เป็นคนมักง่ายสุรุษสุรายมีสมบัติเงินทองเก็บไม่ค่อยอยู่

ศุกรกับอาทิตยเป็นเท้า เป็นคนชอบเที่ยวเกิดที่นี้มักได้ดีในที่อื่นได้ร่วมกับเจ้ามโหสถ
เมื่อยามเล็กพ่อแม่เลี้ยงยาก โตขึ้นมีปัญหาตักได้โชคจากคนพิการหรือเพศตรงข้ามจะได้รับความ
สบายเมื่อแก่เกณฑ์ชาตาเป็นผู้มีปัญหาตักมีอายุยืนฯ

ผู้เกิดปีเล่า (ระกา ไก่)

บุคละณิงชายฝูงใดเกิดปีนี้ จุธาตุเจ้าหริภุญชัย ลงด้วยธาตุเหล็กได้ร่วมชาติกับเจ้าสิทธาตถ์
แต่เก่าหัวตีนได้อาศรัยอยู่ต้นกกก อันมีเสือโคร่งเฝ้ารักษาอยู่ได้เจียรจำกันไปมาว่าดูราเจ้าเสือ
โคร่ง ข้าจักอยู่ต้นนี้ได้จะแล เขียวว่าปายลุนนั้น ภัยยะและเปยธิจักมาบังเกิดแก่ข้า จิงจักขอลาด่าน
ไปก่อนเตอะ จักไปเอากำเนินตีชะกุล คนดังหลายปันแล กันว่าข้าได้เกิดแล้วก็จักแต่งห้างยังเครื่อง

ปุจามาหื้อแก่เจ้ากันว่าสั่งลาแล้วก็ได้เอาตนมาเอาปฏิสนธิกำเนิดในคัพภุแม่แห่งตน จึงได้เกิดมาเป็น
คนหญิงจายดังหลายนี้แลฯ หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าหริภุชชัย ลำพูนว่า

สุวณฺเณเจติยํ หริภุชชัยภูมิจํ วรโมลีธารัง อรุณจิสฺสเฏฐังสหองฺคฺคฺลฺลิจํ กัจจายเนนา
นิตปิตตปุรัง สีเสนะ มัยหัง ปณฺณามิตฺตํ อะหัง วันทามิ สัพพทาฯ ธรรมสิตถิตตะ เป็นธรรมจา
ตา หื้อได้สร้างเป็นทาน ยอดของทานนั้นคือสร้างวิจฺจกฺกัฏฐีเป็นทานเตอะ จักอยู่สุขสวัสดิ์ที่มาแลฯ

ผู้เกิดปีเส็ด ธาตุน้ำสิริตถกอยู่เข้าชาวของพรหม พุทธเป็นปากเป็นคนพูดจาซื่อสัตย์มีอย่าง
ใดก็ว่าอย่างนั้นรักศรัทธาธรรม ทำคุณคนไม่ขึ้นเหมือนปิดทองหลังพระ

ศุครเป็นใจเป็นคนมีจิตใจเข้มแข็ง สุขุมรอบคอบด้นัก

จันทร์เป็นที่นั่งมักอยู่กับที่ไม่ชอบไปไหนมาไหน

พฤษกับเสาร์เป็นมือเป็นคนมีฝีมือดีเรียนอันใดในเชิงช่างมักได้ดิบได้ดีกว่าผู้อื่นแต่มัก
เกียจคร้าน

อาทิตยกับอังคารเป็นเท้าเป็นผู้มีวาสนาดี ย้ายไปอยู่ที่ไหนก็มีคนรักชอบพอได้ร่วมกับเจ้า
กุสราฯ เมื่อยามเด็กเล็กได้ลำบากด้วยเปียรฺธิตฺถ์ขึ้นจักตั้งหลักฐานด้วยปัญญาตนเองมีอายุยืนปาน
กลางฯ

ผู้เกิดปีไก่ (หมู)

ผู้เกิดปีนี้ธาตุเจ้าตอยดุง ลงด้วยธาตุน้ำ แต่เก๊าหัวตินั้นได้เข้าไปสู่ต้นดอกบัวเขียวอันมี
ยักข์เฝ้ารักษาอยู่ ได้พู่ธูจ่ากันว่าดูรายักษ์กุกักอยู่กับมิงบได้ หลอนว่าพยาธิโรคาบบ้างเกิดกับกู
จึงจักขอลามิงไปก่อนเตอะ กูกักไปเอากำเนินตีฝูงคนดังหลายปุ่นและเมื่อปายลุนมานั้นหลอนว่า
พยาธิโรคาบบ้างเกิดสันใดกูกักแสวงหาวยังเครื่องบูชาแก่มิงจะและว่าอันแล้ว ก็ได้มาเอาปฏิสนธิ
ในคัพภุมารดาแห่งตน จึงได้มาเกิดเป็นคนหญิงจายดังหลายนี้แลฯ หื้อได้ไหว้พระธาตุเจ้าตอยดุงว่า

พิมพธชคคปพพเตน สิริสาธาตฺตวํ มหาคมนา นมามิหังฯ อหัง วันทามิ ทฺรโต อหัง
วันทามิ ธาตุโยฯ

สร้างธรรมสุดโตสม เป็นธรรมจาทาทานฯ ยอดทานหื้อสร้างโรงอาบนํ้าแทน ก็จักมีผล
อานิสงส์อันกว้างขวางสมฤทธิแลฯ

ผู้ที่เกิดปีไก่ ธาตุน้ำสิริตถกอยู่ที่เท้าซ้ายของพรหม พฤษกับดีเป็นปากเป็นคนพูดจามีเหตุมี
ผลให้คนเข้าเชื่อได้ ปากเป็นเอกเลขเป็นโท

เสาร์เป็นใจ เป็นคนใจอ่อนมักเชื่อคนง่ายมีเมตตา มักพลาดทำเสียที่คน

อังคารเป็นที่นั่งเป็นคนมักมาในกามารมณ์ ถ้าเป็นหญิงจะมีเสน่ห์มาก จะได้ผัวมีอายุแก่
เป็นหม้าย

ศุกรกับอาทิตยเป็นมือ ทำการงานอะไรทุกสิ่งทุกอย่างรวดเร็วทันใจ อาสาเจ้านายหรือทำ
ราชการดีจะได้ก้าวหน้า

จันทร์กับพุทเป็นเท้าคนเจ้าอารมณ์มักโกรธง่ายหายเร็วเพื่อนฝูงรักชอบได้ร่วมกับเจ้า
สุดตะโสสมเป็นคนมีผลบุญปัญญาดีมีสมบัติพอปานกลางเป็นผู้มีอายุยืนแลฯ

โปรดทราบทายกำเนินปีนี้ไผอยู่บ้านเมืองใดก็ให้ไปบ้านนั้นเมืองนั้นเตอะฯ
จบกำเนินปีเท่านี้แลฯ

ดูกำเนินเดือน

ดูกำเนินเดือนเกียง

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือนเกียงทายว่าผู้นั้นเป็นคนชอบสนุกสนาน ใจคอนักเลง กว้างขวาง เกิดที่นี้มักไปได้ดีที่อื่นหนึ่งคนเกิดเดือนนี้ทายว่าเป็นคนผิวเนื้อขาวเหลืองจึงจะต้อง โฉลก จะได้เป็นใหญ่เพราะมีผู้อุปถัมภ์ เป็นคนเก็บเงินทองไม่อยู่ เมื่อยามเล็กได้ลำบาก คบคนผิว เดียวกันจะดีมาก เป็นชายจะได้คู่ครองผิวขาวถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองมีอายุแก่กว่าตนมาก ทำ ราชการเป็นเจ้านายจะได้ได้รับความสุขกับสามีฯ ให้ระวังศัตรูเป็นคนผิวดำแดงร่างสูงให้ทำบุญ กับพระสงฆ์ที่มีอายุแก่ชราจะพ้นฯ

ดูกำเนินเดือนยี่

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือนยี่ทายว่าเป็นคนมีผิวเนื้อขาวเหลืองพูดจาอ่อนโยน เป็นคนมีใจบุญสุนทานเมื่อยามเล็กน้อยมีคนขอเอาไปเลี้ยงเกณฑ์ว่าสนาดีแดนแก่จะให้ลาก รับ ราชการอาสาเจ้านายดีเป็นคนทำคุณคนไม่ขึ้นเหมือนปิดทองหลังพระ ทายลักษณะคู่ครองถ้าเป็น ชายจะได้ภริยาผิวเนื้อขาวร่างอวบผมสีเหลือง ถ้าเป็นหญิงจะได้สามีเป็นรูปร่างสูงโปร่งปากหนา คนเกิดเดือนนี้มักจะย้ายจากถิ่นเกิดเดิมไปอยู่ที่อื่น จะได้ลาภยศ

ดูกำเนินเดือน 3

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือนสามทายว่าเป็นคนมีรูปร่างดีเป็นคนเจ้าชู้มีเสน่ห์ จะได้ สมบัติจากพ่อแม่ของตน คบคนรูปร่างสันทัดจึงจะดีถูกต้องโฉลกจะได้ดีเพราะผู้อื่น เป็นคนใจ ร้อนมักพูดจาสามหาวแต่ใจดีมีเพื่อนฝูงมากถ้าเป็นผู้ชายย่อมมีใจกล้าหาญ จะได้คู่ครองเป็นคน ผิขาวอยู่ทางทิศเหนือ

ถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองเป็นคนมีผิวเนื้อดำแดงตาโต จมูกแบนอยู่ทางทิศตะวันตกให้ ระวังศัตรูเป็นคนผิวดำร่างเล็ก คนเกิดในเดือนนี้เมื่อยามเข้าวัยเบญจเพศมักจะมีเรื่องราวเดือน ร้อนให้ระวัง ควรทำบุญปล่อยนกปล่อยปลาจักพ้น จะได้รับความสุขสบายจากบุตรธิดาแล้ว

ดูกำเนินเดือน 4

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือน 4 ทายว่าคนผู้นั้นมีวาสนาดีเมื่อยามเล็กมีคนขอเอาไป เลี้ยง เมื่อโตขึ้นจะมีเพื่อนฝูงมากมายคบคนผิวเนื้อขาวเหลืองจะถูกโฉลกดีนิสัยใจคอกว้างขวาง เป็นคนเก็บเงินทองไม่อยู่เป็นชายจะได้คู่ครองก็ต่อเมื่ออายุแก่เป็นหญิงแม่หม้ายจึงจะดีถ้าเป็น หญิงจะได้คู่ครองที่มีฐานะร่ำรวยแต่ทว่าเป็นคนเจ้าชู้ปากเบี้ยวหนึ่งคนเกิดในเดือนนี้พี่น้องวงศ์สาจะ ได้ฟังมีลูกเป็นหญิงก่อนจึงจะดีให้ระวังศัตรูเป็นคนร่างผอม ให้ทำบุญกับหญิงชราจะพ้นไปหนึ่งปี ฯ

ดูกำเนิดเดือน 5

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือน 5 ทายว่าเป็นคนมีอำนาจวาสนา อาสาเจ้านายดีคดโกง ใครไม่เป็น เป็นคนพูดจาเรียบร้อยแต่ทว่ามักจะเป็นคนเจ้าชู้ จะตั้งตนได้ด้วยสติกำลังปัญญาของตนเอง คบคนผิวขาวจึงจะดี ให้ระวังศัตรูเป็นคนผิวเนื้อดำร่างเตี้ยอยู่ทิศทางตะวันตกให้ทำบุญ ด้วยกับคนยากจนด้วยการให้ทานกับคนเป็นพยาธิจึงจะพ้นเกณฑ์ซาตาคนเกิดเดือนนี้เป็นชายได้ คู่ครองที่มีอายุแก่กว่าตนจึงจะดีและมีความสุขถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองเป็นหม้าย หัวล้าน ฐานะดี มีลูก เลี้ยงยากเป็นชายจึงจะดี

ดูกำเนิดเดือน 6

บุคละญิงชายผู้ใดก็ดี เกิดในเดือน 6 ทายว่าคนผู้นั้นมีผิวขาวเหลืองพูดจาอ่อนหวานเมื่อ ยามเล็กเลี้ยงยาก เป็นคนเก็บเงินเก็บทองไม่ค่อยอยู่ หาได้เก่งจ่ายเก่งเป็นคนมีเพื่อนฝูงมากแบบ เพื่อนกินทาง่ายคนคนผิวขาวจึงจะต้องโฉลกดี ญาติพี่น้องพึ่งไม่ค่อยได้ ้วยเบญจเพศให้ระวังศัตรู เป็นคนผิวเหลืองจุมกแบนให้ทำบุญปล่อยสัตว์จึงจะพ้นลักษณะคู่ครองเป็นชายจะได้หญิงผิวขาว เหลืองจุมกแบนให้ทำบุญปล่อยสัตว์จึงจะพ้นลักษณะคู่ครองเป็นชายจะได้หญิงผิวขาวเหลืองร่าง เล็กฐานะดี

แต่ทว่ามักจะเป็นคนตาเหล่ ถ้าเป็นหญิงจะไม่คู่ครองเป็นคนผิวร่างสูงโปร่ง ทำราชการ หรืออาสาเจ้านายจึงจะดีและจะได้ย้ายที่อยู่มีลูกชายก่อนจะจติจะได้พึ่งบุตรธิดา

ดูกำเนิดเดือน 7

บุคละญิงชายใดก็ดี เกิดในเดือน 7 ทายว่าผู้นั้นมีรูปร่างสันทัดผิวขาวเหลือง เป็นคนเก็บ ทรัพย์สินได้รู้จักใช้รู้จักจ่าย เป็นคนพูดจาเรียบร้อยนิสัยอ่อนโยน เมื่อยามเล็กมีคนขอเอาไปเลี้ยง มักจะอาภัพเพื่อนฝูง ถึงวัยกลางคนจะลำบากด้วยโรคพยาธิให้ทำบุญจึงจะพ้นคบกับคนผิวขาวจึง จะถูกโฉลก ลักษณะคู่ครองจะได้หญิงหม้ายเป็นภริยามีฐานะร่ำรวย ถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองที่มี รูปร่างอ้วนเตี้ยมักจะมีอาภัพทางแขนขาหรือไม้เท้าเข ร้ายก่อนจะได้ดีภายหลังจะได้สมบัติจากญาติ ผู้ใหญ่ มีลูกหญิงก่อนจึงจะดีจะได้พึ่งบุตรธิดาภายหลังจะมีบุญแล้ว

ดูกำเนิดเดือน 8

บุคละญิงชายใดเกิดในเดือน 8 ทายว่าผู้นั้นมีผิวดำแดงตาโตพูดจาสรวทเพื่อนพ้อง มากมายใจค่อนักเลง ไปที่แห่งหนตำบลใดมีแต่คนชอบพอรักใคร่ คบคนผิวดำแดงจึงจะดีเมื่อ ยามเล็กมักจะมีอาภัพใดสิ่งจะได้ลาภจากสมณะชีพรามณ์ ลักษณะคู่ครองจะได้หญิงที่ยากจนแต่ นิสัยดีมาเป็นภริยา ถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองที่อยู่ห่างไกลกันมีลูกเป็นชายก่อนจะจติจะได้พึ่งสามี และได้ทรัพย์สินเงินทองมีความสุขสบายดีแล้ว

ดูกำเนิดเดือน 9

บุคละณิงชายใดก็ดี เกิดในเดือน 9 ทายว่าผู้นั้นมีรูปร่างอ้วนเตี้ยผิวขาวเหลือง เป็นคนขี้
อายคบคนผิวเดียวกันจึงจะดี คบกับคนผิวดำจะอาภัพเป็นคนพุดจาโอหังไม่เกรงกลัวใคร แต่มี
จิตใจโอบอ้อมอารีเพื่อแม่เมตตาดี ใจบุญสุนทานเมื่อยามเล็กพ่อแม่เลี้ยงยาก เป็นชายท่านว่าเป็น
คนเจ้าอารมณ์ ระวีวงศ์ตรูอยู่ทิศทางใต้ให้ทำบุญกับพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาแก่จึงจะพ้น ลักษณะ
คู่ครองจะได้คนที่อยู่ใกล้กันเป็นภริยาจะได้ทุกข์ยากก่อน ภายหลังจึงจะมีทรัพย์ร่ำรวย แต่ทว่า
เป็นคนข่าเป็นถ้าเป็นหญิงจะได้คู่ครองเป็นคนเจ้าชู้ มีลูกมักจะเลี้ยงยาก ญาติพี่น้องทั้งสองฝ่ายจะ
ได้พึ่งพา จะได้ทรัพย์สมบัติจากหญิงชรา ถ้ามีบุตรเป็นชายจะเป็นผู้มีบุญเล่า

ดูกำเนิดเดือน 10

บุคละณิงชายผู้ใดก็ดี เกิดในเดือน 10 ทายว่าเป็นคนมีผิวเนื้อขาวร่างใหญ่ เป็นคนมี
จิตใจหาหาญโกรธง่ายหายเร็ว ทำอะไรมักจะตามใจตนเองเสมอเพื่อนฝูงมากมายคบคนผิว
เดียวกันจึงจะดี มีพี่น้องพึ่งไม่ค่อยได้มักชอบเรียนวิชาใส่ตนเสมอ เป็นคนเรียนและจดจำเก่ง
ลักษณะคู่ครองจะได้หญิงหม้ายมาเป็นภริยาที่มีฐานะดีกว่าตนมีลูกหญิงจะได้พึ่ง ถ้าเป็นหญิงนั้น
จะได้คู่ครองเป็นคนผิวดำร่างเล็กอยู่ทางทิศใต้พุดจาอ่อนหวานมักเป็นคนเจ้าชู้ ผมงบาง ระวีวงศ์ตรู
อยู่ทางทิศตะวันตก ผิวดำแดงผมหยักโศกหน้าตาตุตันให้ทำบุญสร้างกับวัดจะพ้น มีลูกเป็นผู้หญิง
ก่อนจะได้พึ่งเล่า

ดูกำเนิดเดือน 11

บุคละณิงชายผู้ใดก็ดีเกิดในเดือน 11 ทายว่าเป็นคนมีผิวขาวเหลือง มีนิสัยร่าเริงพุดจา
เฉียบแหลม แต่ทว่ามักจะเป็นคนที่น้อยหูเบาเชื่อคนง่าย มีเพื่อนฝูงมากแต่พึ่งใครมิได้เลย เป็น
คนเก็บเงินทองไม่อยู่โกรธง่ายหายเร็ว ญาติพี่น้องรักใคร่นับถือ เมื่อยามเล็กอาภัพมากมีคนขอไป
เลี้ยง อายุเข้าวัยเบญจเพศให้ระวีวงศ์ของหาย ควรทำบุญให้ทานกับยากจนนิพจะพ้น ลักษณะ
คู่ครองจะได้หญิงที่ไม่ค่อยชอบใจมาเป็นภริยาแต่จะได้พึ่งภริยามีบุตรชายก่อนจะดี จะตั้งหลักฐาน
ได้เมื่อยามอายุวัยกลางคน ท่านที่เป็นหญิงจะได้คู่ครองต่างวัยมากเป็นคนเจ้าชู้ผิวเนื้อดำร่างใหญ่
อยู่ทางทิศตะวันออกมักจะเป็นคนพุดจาไม่ซัด จะได้บุตรธิดาหลายคนภายหลังจะได้สมบัติจาก
ญาติผู้ใหญ่เล่า

ดูกำเนิดเดือน 12

บุคละณิงชายผู้ใดเกิดในเดือน 12 ทายว่าเป็นคนเจ้าสำราญเบิกบานอยู่เสมอเมื่อ
ยามเล็กพ่อแม่เลี้ยงยาก จะตั้งตัวได้ด้วยลำแข้ง ลำขาของตนเอง เกิดที่นี่จะได้ดีที่ถิ่นอื่น คบคนผิว
ดำแดงจึงจะดีวัยกลางคนจะมีผู้อุปถัมภ์คำชู้มีความคิดริเริ่มที่ดีจะได้รับโชคลาภจากคนผิวขาว เนื้อ
คู่ครองเป็นคนมีรูปร่างเล็กมีทรัพย์สินมีบุตรชายจะได้ถึงเป็นหญิงท่านว่ามีเสน่ห์ที่ปากจะได้คู่ครอง

ผิวขาวร่างใหญ่อยู่ทางทิศใต้มีบุตรเป็นผู้หญิงก่อนจึงจะดีให้ระวีศรีตรูเป็นคนผิวดำแดงร่างเล็กตา
หยีให้ทำบุญปล่อยสัตว์จึงจะพ้น จะได้สมบัติจากชายชราจะมีความสุขเมื่อภายหลังแล้ว
ทายกำเนิดเดือนนี้ไผ่อยู่บ้านเมืองใดก็ให้ใช้เดือนบ้านที่อยู่เมืองที่อยู่นั้นเด้อะ
จบทายกำเนิดเดือนเท่านี้แล ฯ

สร้างบุชาธรรมชาตาปี

เกิดปี	สร้างธรรม	เดมิยะ
เกิดปีไข่	สร้างธรรม	เดมิยะ
เกิดปีเป่า	”	เวสสันตระ
เกิดปียี่	”	สุทนต์
เกิดปีเหมา	”	เนมิราช
เกิดปีสี	”	สมภะมิต
เกิดปีไล่	”	ภูริทัต
เกิดปีสง่า	”	สุทนต์
เกิดปีเม็ด	”	ช้างสะทัน
เกิดปีสัน	”	สโหสถ
เกิดปีเล่า	”	ลิตธาตถ์
เกิดปีเส็ด	”	กุสุราช
เกิดปีไก่	”	สุตโตโส

สร้างธรรมชาตาเดือนเกิด

เดือน	สร้างธรรมทาน	สุทนต์ปฐมกับ
เดือนเกียง	สร้างธรรมทาน	สุทนต์ปฐมกับ
เดือนยี่	”	ช้างสะทัน ปทุมกุมมาร
เดือนสาม	”	มัญญกณทลี มโหสถ
เดือนสี่	”	หงษ์ผาคำ ภูริทัต
เดือนห้า	”	อุทรา ปุริสาท
เดือนหก	”	พุทธโฆษา
เดือนเจ็ด	”	อลินทุม เนมิราช
เดือนแปด	”	ภารทะมานพ ลิตธาตถ์
เดือนเก้า	”	พุทธภิเชก ทสลิขชาติ
เดือนสิบ	”	สุวรรณสยาม
เดือนสิบเอ็ด	”	พุทธนิพาน เวสสันตระ
เดือนสิบสอง	”	มหามังคละสูตรสมภะมิต

สร้างธรรมชาติวันเกิด

วันอาทิตย์	สร้างธรรมทาน	สังคี่
วันจันทร์	”	วิภังคะ
วันอังคาร	”	ธาตุกถา
วันพุธ	”	บุคคลบัญญัติ
วันพฤหัสบดี	”	กถาวัตถุ
วันศุกร์	”	ยมกะ
วันเสาร์	”	มหาปฏฐาน

ของทำบุญประจำปีเกิด

เกิดปีใด (ขาด)	สร้าง	ศาลาและบ่อน้ำ	เป็นทาน
เกิดปีเป่า (ฉลู)	”	ไฟฟ้า - โรงไฟ	”
เกิดปียี่ (ขาล)	”	ศาลาบาตร	”
เกิดปีเหมา (เถาะ)	”	ปราสาท	”
เกิดปีไส้ (มะเส็ง)	”	ดอกไม้คำ	”
เกิดปีส้ง (มะเมีย)	”	อาสน์สงฆ์ - แต้นสังฆ์	”
เกิดปีเม็ด (มะแม)	”	ฉัตร-จ้อง	”
เกิดปีสัน (วอก)	”	กำแพง	”
เกิดปีเล่า (ระกา)	”	เรือจะกุก	”
เกิดปีเส็ด (จอ)	”	ธรรมาสน์	”
เกิดปีไก (กุน)	”	ห้องน้ำ	”

พระประจำวันเกิด

วันอาทิตย์	พระปางถวายพระเนตร
วันจันทร์	พระปางห้ามญาติ (ห้ามสมุทร)
วันอังคาร	พระปางไสยาสน์ (นอน)
วันพุธ	พระปางอุ้มบาตร
วันพฤหัสบดี	พระปางนึ่งสมาธิ
วันศุกร์	พระปางรำพึง
วันเสาร์	พระปางนคปรก

บทที่ 5

ความต้องการในการฝึกอบรม

การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมนี้ รวมถึงการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะก้าวไปสู่การผลิตผลงานที่เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในที่สุด การศึกษาเพื่อประเมินศักยภาพนี้ได้รับรวบรวมข้อมูลจากกรรสัมพันธ์ผู้ประกอบการและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักการเดิมของชุมชนเพื่อการสอนคล่องรองรับเอกลักษณ์และวิธีการคิดของแต่ละชุมชน โดยมีให้ชุมชนต่าง ๆ ต้องหักเหออกจากวัตถุประสงค์เดิมที่ตั้งใจในการทำงาน โดยการศึกษาสามารถวิเคราะห์ความต้องการการฝึกอบรมได้แต่ละกลุ่มดังนี้

ความต้องการในการพัฒนาฝีมือแรงงานของกลุ่มหัตถกรรม เพื่อการพัฒนาผลิตเข้าสู่ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนใน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มของเล่นเด็ก กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลัก กลุ่มผ้าทอพื้นเมือง พบว่าความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการเป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม นั้น จะต้องได้รับการฝึกอบรมในด้านใดบ้าง ซึ่งจะประกอบด้วย ปัญหาความต้องการร่วมกันและความต้องการเฉพาะชุมชน ดังนี้

1. ความต้องการการฝึกอบรมร่วมกันทั้ง 4 กลุ่มในประเด็นเกี่ยวกับ

หัวข้อ	เหตุผล
1. วิชาทักษะออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีศิลปะ และเหมาะสมกับมนุษย์และวิถีชีวิตร่วมสมัย (ปัจจุบัน) รวมถึงกิจการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการจัดนิทรรศการ	เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งไม่มีความรู้อย่างเป็นระบบในทักษะด้านการออกแบบการฝึกอบรมกระบวนการหาองค์ความรู้ในการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าโดยยังคงลักษณะอัตลักษณ์ของตนเองได้
2. ระบบโรงงานขนาดเล็ก	เนื่องจากการผลิตเป็นแบบการผลิตในครัวเรือนทำให้ชุมชนไม่ได้คำนึงสถานประกอบการที่ได้มาตรฐานปลอดภัย สะอาด และน่าชม เมื่อมีลูกค้ามาเยี่ยม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ
3. ระบบการจัดการวัตถุดิบ	เนื่องจากวัตถุดิบพื้นบ้านชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนและการจัดการสำรองวัตถุดิบ
4. ศิลปะและวัฒนธรรมล้านนา	ควรมีความรู้เรื่องศิลปะและวัฒนธรรมล้านนาเป็นอย่างดีเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง
5. การศึกษาดูงานผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ	ขอแนะนำให้ทุกชุมชนไปเยี่ยมชมและขอคำปรึกษากับคุณสมลักษณ์ ปัญธิบุญ แห่ง เครื่องปั้นดินเผา ดอยดินแดง ต.นางแล อ.เมือง จ.เชียงราย

2. ความต้องการฝึกอบรมเฉพาะกลุ่ม

กลุ่ม	หัวข้อ	เหตุผล
1. กลุ่มไม้แกะสลัก	1. การใช้เครื่องมือในการกลึง คว้าน และการทำไม้ให้เป็นซี่ๆ (ทำหวี)	เนื่องจากการผลิตของใช้ในวิถีชีวิตประจำวันนั้น ได้ใช้ทักษะการแกะไม้ควรมี ความรู้ในการใช้เครื่องมือเพื่อการแกะไม้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำซอน ทัพพี หวี ฯลฯ
	2. เรือน้ำมันถนนไม้	การรู้จักเรือน้ำมันที่ใช้ทาเพื่อถนนไม้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งก่อนใช้งาน และหลังใช้งาน
	3. เทคนิคอุปกรณ์ต่างๆ อิเลคทรอนิกส์ในการทำให้ผลิตภัณฑ์เคลื่อนไหว	เนื่องจากขณะนี้ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก จะทำให้เคลื่อนไหวได้ จึงต้องการรูปแบบและวิธีการเคลื่อนไหวที่หลากหลายรูปแบบ
2. กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา	1. ทักษะการเขียนลายใต้เคลือบ	เป็นทักษะที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในเยาวชนโดยลายนั้นควรเป็นลายเวียงกาหลง
	2. เรือ เต้าเผาและการเคลือบ	การผลิตเต้าและการเผาในรูปแบบต่าง ๆ
	3. เรือ น้ำเคลือบ	การมีความรู้เรื่องน้ำเคลือบเครื่องปั้นดินเผาหลาย ๆ แบบ
	4. คุณภาพเครื่องปั้นดินเผา	
	5. ดิน	ความรู้เรื่องดินโดยเฉพาะดินที่เวียงกาหลง
3. กลุ่มของเล่นเด็ก	1. การทำตุ๊กตาผ้าผสมกับไม้ไผ่	ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่นิยมมาก ๆ ในกลุ่มนี้ คือ ไม้ไผ่สาน ที่ยึดหดรัดนิ้วมือได้ ดังนั้นการทำที่ยึดหดได้มาผสมกับผ้าเป็นตุ๊กตาที่หัวหรือปากยึดหดและรัดนิ้วมือได้นั้น โดยทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ นอกจากงู เป็นนก เป็นควาย เป็นลิง และอีกเหตุผลหนึ่งว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเล่นนั้นส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กผู้ชายที่เล่นและผลิต ดังนั้นถ้ามีผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา

		ผ้า จะเพิ่มให้เด็กผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการผลิตของเล่นมากขึ้น เป็นกระบวนการเพิ่มคนเข้ามาสู่กระบวนการผลิตของเล่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักการเดิมของกลุ่มนี้
4. กลุ่มผ้าทอเชียงแสน	1. ทักชะการทอผ้าที่ละเอียด	ผลิตภัณฑ์เดิมยังเป็นการทอที่หยาบ ไม่ละเอียด
	2. สีของผ้า	การให้สีของผ้าทอยังไม่เข้ากัน การศึกษาเรื่องทฤษฎีสีและองค์ประกอบของสีในผลิตภัณฑ์
	3. การทอผ้าที่ผสมกับเส้นใยอื่น ๆ	เพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย
	4. การทำผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย	ควรเพิ่มทักษะในการผสมผลิตภัณฑ์ นอกเหนือจากผ้าตัดเย็บเสื้อผ้าดังนี้ 1. การนำผ้าไปทำกล่องผ้า 2. การตัดเย็บกระเป๋า ถุงผ้า 3. การตัดเย็บผ้าผสมกับแผ่นกันความร้อน เพื่อทำกระเป๋าใส่เครื่องดื่มที่เก็บความเย็นไว้ได้นาน

ทบทที่ 6

การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายนั้นได้แนวคิดจากการออกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรวมทั้งความคิดเห็นจากนักวิจารณ์ต่าง ๆ นำมาประมวลเพื่อหาลักษณะเฉพาะและความสอดคล้องกับลักษณะของชุมชนโดยไม่ให้ชุมชนต้องเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ของตนเองในการผลิตอย่างสิ้นเชิง โดยจะอธิบายเป็นกลุ่ม ๆ ได้ดังนี้

1 เครื่องถ้วยเวียงกาหลง

การออกแบบเครื่องถ้วยเวียงกาหลงนั้นเป็นการเสริมการอนุรักษ์ของ ชุมชนมากกว่า การออกแบบตัวผลิตภัณฑ์ เนื่องจากแนวคิดดั้งเดิมของกลุ่มและทักษะของกลุ่มนี้มีความสามารถในการทำงานเชิงอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในกลุ่มนี้จึงเป็นการเสริมผลิตภัณฑ์ให้มีความแข็งแรงในการขนส่งโดยมีการออกแบบหีบห่อให้สวยงาม ทนทาน และสามารถนำไปใช้ได้หลาย ๆ ขนาด ตลอดจนหาจุดเด่นให้กับสินค้าประเภทรูปสัตว์ต่าง ๆ โดยให้ผลิตภัณฑ์ประจำปีเกิดของล้านนา โดยทำเป็นที่เสียบรูปหอมเพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอยอีกทางหนึ่งด้วย

2. ของเล่นเด็ก

ในส่วนการออกแบบของเล่นเด็กนั้นได้คำนึงถึงหลักการเดิมของชุมชนในการทำของเล่นเด็กเพื่อ สานสัมพันธ์ระหว่างคนแต่ละรุ่นดังนั้นการผลิตแบบเดิมที่ใช้ไม้ไผ่และไม่ตามธรรมชาติ นั้นอาจยังไม่พอเพียงในการก้าวไปสู่ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่สามารถออกจำหน่ายได้ในต่างประเทศ เนื่องจากข้อจำกัดของวัตถุดิบที่มีเสี่ยงก่อให้เกิดอันตรายได้กับเด็กเป็นข้อกำหนดที่เข้มงวดในต่างประเทศและเป็นมาตรฐานทั่วไปของการผลิตของเล่น

จากการศึกษาเรื่องของเล่นในชุมชนป่าแดดนี้พบว่า ของเล่นที่มีผู้นิยมมากที่สุดและเป็นของเล่นที่สร้างขึ้นให้กับชุมชนคือ “งูไม้ไผ่” ซึ่งเป็นของเล่นที่สามารถหนีบของผู้เล่นได้และเป็นการออกกำลังนิ้วไปในตัวอีกด้วย ประกอบกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แตกสายการผลิตของเล่นไปยังของเล่นตุ๊กตาผ้าของกลุ่มเยาวชนสตรีและคนเฒ่าคนแก่

จากการวิเคราะห์ของเล่นเด็กทั้งหมดของกลุ่มนี้พบว่า เป็นของเล่นของเด็กผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ มีน้อยชิ้นที่จะเป็นของเล่นของเด็กผู้หญิงโดยเฉพาะ ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจึงมุ่งที่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ผู้เฒ่า ผู้แก่ชายหญิงกับเด็กชาย เด็กหญิง เพื่อลดพรมแดนระหว่างเพศให้สานกลมกลืนกันโดยมีส่วนร่วมในการผลิต ผลิตภัณฑ์ของเล่นด้วยกัน การออกแบบจำเป็นต้องผสมผสานเรื่อง งูไม้ไผ่ เข้ากับตุ๊กตาผ้าโดยตุ๊กตาผ้านี้จะหุ้มงูไม้ไผ่ไว้ข้างในจะสามารถดูตัวคนได้ ทั้งนี้ตุ๊กตาผ้าภายนอกจะแปรเปลี่ยนไปเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ได้

3 หัตถกรรมไม้แกะสลัก

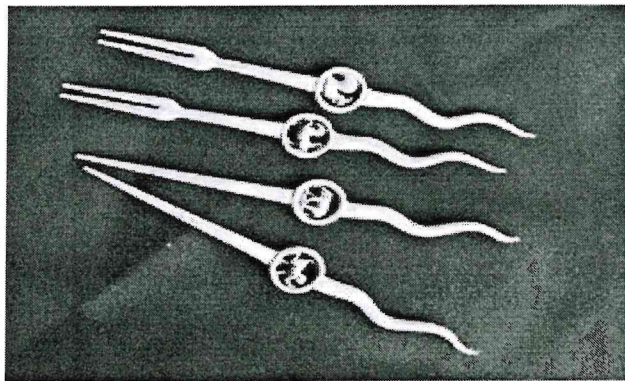
กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักมีทักษะการแกะสลักที่ยอดเยี่ยมและมีลักษณะเฉพาะตัวสูง ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมใหม่นั้นจะต้องนำไปสู่การใช้งานในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสัตว์ประจำปีเกิด โดยจัดทำชุดเครื่องใช้บ้าน โต๊ะ อาหาร และไม้สำหรับจิ้มสับประรด ซึ่งสับประรดนางแลจังหวัดเชียงรายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องของความหวาน อร่อย ดังนั้นการทำไม้จิ้มสับประรดเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่สอดคล้องกับลักษณะเด่นของ จังหวัดเชียงราย

4 ผ้าทอเชิงแสน

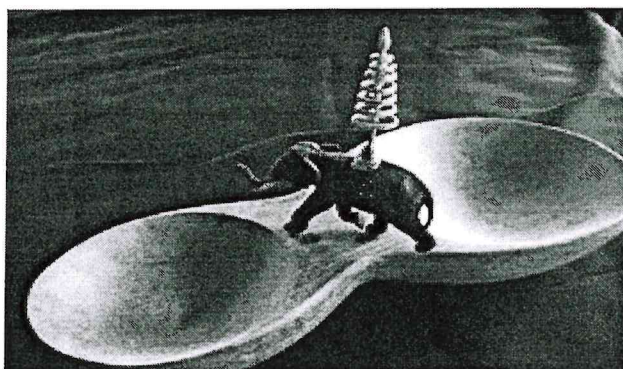
กลุ่มผ้าทอเชิงแสนนี้เดิมเป็นการทอผ้าเพื่อการตัดเย็บเสื้อผ้า การค้าขายผ้า ประเภทนี้จะอยู่ในกลุ่มเฉพาะที่สนใจที่จะสวมใส่เสื้อผ้าทอพื้นเมืองเท่านั้น ดังนั้นการออกแบบจึงเป็นการนำผ้าทอพื้นบ้านไปทำกระเป๋ารูปแบบต่างๆ ที่ทันสมัยเหมาะสมกับเมืองท่องเที่ยว คือกระเป๋ใส่เครื่องดื่มที่สามารถเก็บความเย็นได้โดยผสมกับวัตถุ ทรายดูดกลิ่นความร้อน เข้าไปและออกแบบให้ทันสมัย เพื่อการขายให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งราคาต่อหน่วยจะถูกกว่าการขายผ้าเป็นผืนมาก การใช้วัตถุดิบน้อย และเวลาการทอน้อยตามไปด้วย

รูปผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ได้รับการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก

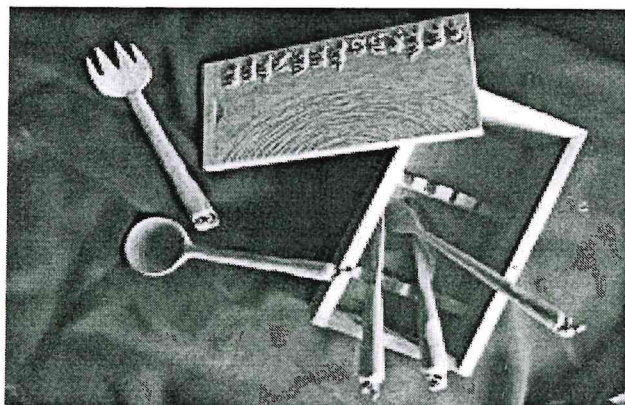
ไม้จิ้มสับประรด

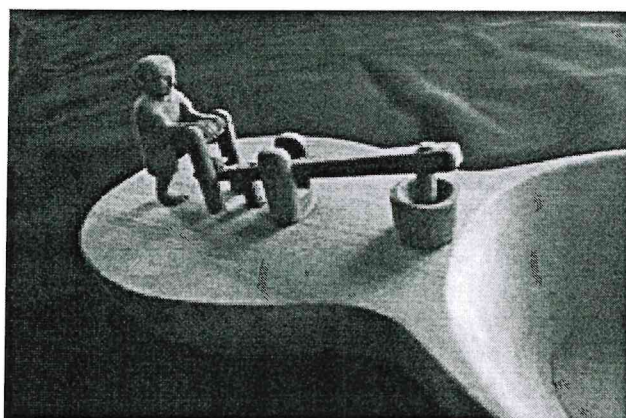
ถาดใส่ผลไม้

ชุดช้อนส้อม

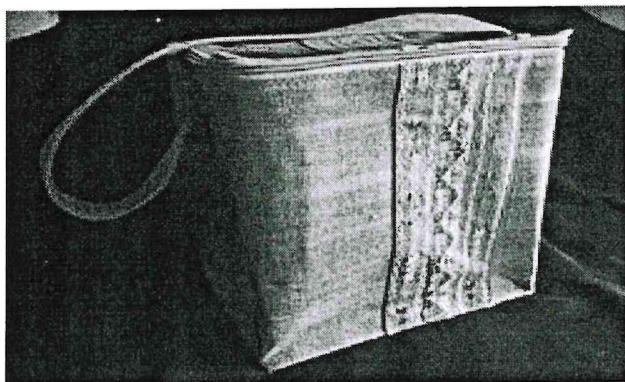

ชุดช้อนส้อม

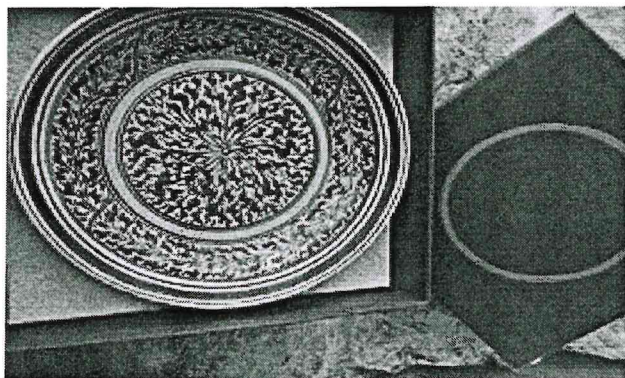
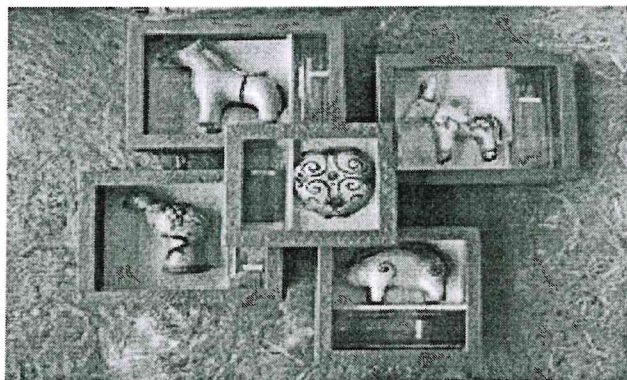
เก้าอี้ผลไม้

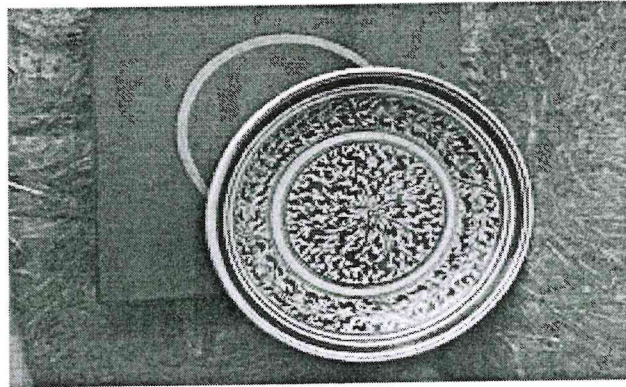
ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชียงใหม่

ผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยเวียงกาหลง

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่ององการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายนี้เป็น ยุทธศาสตร์ของชาติในการเพิ่มทุนวัฒนธรรมบนรากฐานของภูมิปัญญาเป็นการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลที่ใช้แนวทางของการศึกษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้มีอัตลักษณ์เองประกอบกับ ความมีศิลปะและสุนทรียภาพในตัวของผลิตภัณฑ์ที่จะต้องได้รับการออกแบบที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตปัจจุบันและแข่งขันได้ในตลาดโลก

การศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตเรื่องราวและความต้องการในการพัฒนาฝีมือแรงงานของผู้ผลิต เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีทัศนคติต่อจังหวัดเชียงราย ในเรื่องวัฒนธรรมและพฤติกรรมการซื้อขายของที่ระลึกของคนที่มาเที่ยวในเชียงราย ซึ่งพบว่า "ตุ้" เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ทั้งพระธาตุดอยตุงและพระตำหนักดอยตุงและยังมีประเด็นที่น่าสนใจ พบว่าเมืองโบราณเชียงแสนก็มีผู้คิดว่าเป็นจุดเด่นของจังหวัดเชียงรายด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวรวมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและนักวิชาการนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยการออกแบบ และนำเสนอปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมดังนี้

1. ปัจจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

1.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องราวที่นำเสนอ

การนำเรื่องราวต่าง ๆ ในวัฒนธรรมมานำเสนอนั้นควรจะต้องมีการศึกษาอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะทุกเรื่องจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่า ระบบความเชื่อและค่านิยมการใช้เรื่องราวหรือสัญลักษณ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์จะเป็นการเข้าถึงรากฐานของศิลปวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้อย่างดีมิใช่การออกแบบโดยไม่คำนึงถึงเจ้าของวัฒนธรรม

1.2 เข้าใจวัตถุประสงค์ของชุมชน

การออกแบบจำเป็นต้องรับฟังและพูดคุยกับชุมชนมาก ๆ และต้องชัดเจนกับการยืนยันที่จะคงอัตลักษณ์และวัตถุประสงค์ของชุมชนนั้น ๆ ได้เพราะไม่เช่นนั้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นไม่ได้รับการสานต่อจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 ต้องรู้ข้อจำกัดและข้อได้เปรียบการผลิต

การนำข้อได้เปรียบของการผลิตในชุมชนมานำเสนอให้เด่นชัดขึ้นเพื่อนำเสนอจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ และไม่ควรนำมามาตรฐานใด ๆ มาเป็นตัวกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะออกแบบควรค้นหามาตรฐานของชุมชนนั้น ๆ และนำมาจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ออกไป

1.4 ร่วมรับผิดชอบกับชุมชน

ผู้ออกแบบจำเป็นต้องรับผิดชอบไปพร้อม ๆ กับชุมชนหมายถึงการร่วมเป็นร่วมตายกันไม่ทิ้งกัน และคบกันแบบเพื่อนคบเพื่อน

1.5 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ

การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบจะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะนามธรรมถึงความเป็นชุมชนนั้น ๆ มากกว่าที่จะเป็นความคิดของผู้ออกแบบแต่เพียงผู้เดียว

2. ปัจจัยของความสำเร็จผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

2.1 ปัจจัยด้านการเรียนรู้

เป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดของการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การจะเป็นผู้ผลิตที่ดีนั้น การเรียนรู้อยู่เสมอเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งของการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การเรียนรู้เน้นมิใช่การเรียนรู้ในระบบแต่เป็นการเรียนรู้นอกระบบ การศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน การวิจัยเป็นต้น

2.2 ปัจจัยด้านทักษะฝีมือ

การพัฒนาทักษะของผู้ผลิตโดยที่เป็นการประสงคของผู้ผลิตโดยตรงเป็นปัจจัยของความสำเร็จเพราะจะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมีคุณภาพและความสวยงามมากขึ้น ตามทักษะ

2.3 ปัจจัยด้านรสนิยมผู้ผลิต

รสนิยม หมายถึง ความมีสุนทรียภาพ ในผลงานและมีความละเอียดละไมในผลงานนั้น ๆ จะช่วยให้ผลงานมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งรสนิยมนี้เป็นเรื่องยากในการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว จะต้องเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งปัจจัยนี้ควรเริ่มสร้างสมให้เด็ก ๆ และเยาวชนจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีมากในอนาคตของการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

2.4 ปัจจัยด้านภูมิปัญญา

การสืบทอดภูมิปัญญาเดิมและนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานหรือการพัฒนาภูมิปัญญาเดิมให้เกิดภูมิปัญญาใหม่ จากรากฐานดั้งเดิมเป็นสิ่งสำคัญของความสำเร็จผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การละเลยภูมิปัญญาหรือการนำภูมิปัญญาอื่นมาผสมผสานอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นขาดความน่าเชื่อถือไปอย่างน่าเสียดาย

2.5 ปัจจัยการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

การผลิตจำเป็นต้องมีการจัดการเอาองค์ความรู้ต่าง ๆ ของผู้ผลิตนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง การจัดการความรู้นี้อาจทำได้ด้วย วิธีจดบันทึก หรือการจัดทำเป็นห้องแสดงผลงานที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของผลิตภัณฑ์ตลอดจนผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจในการค้นหารูปแบบ เทคนิคและปัญญาต่าง ๆ อาจจะก้าวไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ต่อไปในอนาคตได้

2.6 ปัจจัยด้านเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายการผลิตเป็นเรื่องที่สร้างเสริมพลังให้กับผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นรวมถึงสร้างเครือข่ายความรู้ก็ต้องไม่ควรน้อยกว่าผู้ผลิตในสายงานเดียวกันเป็นคู่แข่ง

การคิดว่าเป็นเพื่อนร่วมทางกันร่วมมือกันทำงานให้มีคุณภาพ มากกว่าการแข่งขันด้านราคาหรือการตลาด

2.7 ปัจจัยด้านชีวิตของผู้ผลิต

คุณภาพชีวิตของผู้ผลิตเป็นภาพสะท้อนของผลิตภัณฑัฒนธรรม การมีชีวิตที่มีศักดิ์ศรีและสงบสุข เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผลิตภัณฑัฒนธรรมได้รับการยอมรับ เพราะว่าวิถีชีวิตกับผลงาน เป็นเรื่องเดียวกันอย่างแยกไม่ออก

ทั้งหมดนี้คือปัจจัย 7 ประการของความสำเร็จในการผลิตผลิตภัณฑัฒนธรรมนี้เป็นเพียงการสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลในเขตจังหวัดเชียงราย ที่มีเหตุและปัจจัยแวดล้อมที่ต่างจากที่อื่น ๆ แต่ก็ยังเป็นแนวทางในการนำไปใช้ได้ โดยเพิ่มเติมหรือตัดทอนบ้างตามความเหมาะสมกับพื้นที่

บรรณานุกรม

เอกสารประกอบการประชุมเวทีวิชาการ “เชียงใหม่ควรเป็นมรดกโลกได้หรือไม่”.

วันพุธที่ 14 กรกฎาคม 2547. เชียงราย: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย

และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.

ญาณสมปนโน, ภิกขุ. ม.ป.ป. ของดีจากป่าสา. --พิมพ์ครั้งที่ 2 --. ลำพูน: ร้านภิญโญ.

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ. 2542. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์.

ภาคผนวก

แบบสำรวจ
โครงการวิจัยผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
พ.ศ. 2548

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามทัศนคติของท่าน

■ ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 18 – 25 ปี ☐ 26 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป
3. ภูมิลำเนาเดิม ☐ จ.เชียงราย ☐ กรุงเทพฯ ☐ ภาคกลาง ☐ ภาคเหนือ
☐ ภาคใต้ ☐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ระยะเวลาที่พักอาศัยในเชียงราย ☐ 1-6 วัน ☐ 1 สัปดาห์ – 3 สัปดาห์
☐ 1 เดือน – 11 เดือน ☐ 1 ปีขึ้นไป

■ ข้อมูลผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม

5. ท่านคิดว่าจังหวัดเชียงรายมีอะไรเป็นจุดเด่นที่สุด 3 อย่าง

☐ พระธาตุดอยตุง	☐ ดงพญาเย็น	☐ เมืองเก่าเชียงแสน
☐ เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง	☐ หัตถกรรมไม้แกะสลัก	☐ ผ้าทอ
☐ ชนเผ่า/ชาวเขา	☐ ศิลปิน	☐ สับปะรด
☐ พระตำหนักดอยตุง	☐ แม่น้ำกก	☐ ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่
☐ อาหารพื้นเมือง	☐ ศาสนาสถาน	☐ พิพิธภัณฑ์
☐ กาแฟ	☐ ชา	☐ ไคมพื้นเมือง
☐ อื่น ๆ	☐ อื่น ๆ	☐ อื่น ๆ

6. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายที่ท่านสนใจ

☐ หัตถกรรมไม้แกะสลัก	☐ ดง	☐ เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง
☐ ของเล่นพื้นบ้าน	☐ อาหารพื้นเมือง	☐ ผ้าทอเชียงแสน
☐ ผ้าทอไทลื้อ	☐ หัตถกรรมชาวเขา/ชนเผ่า	☐ ประเพณี
☐ เทศกาล	☐ อื่น ๆ	

7. ท่านคิดว่าจังหวัดเชียงรายควรปรับปรุงผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง

☐ ความคงทน	☐ สีสันท	☐ รูปแบบที่ทันสมัย
☐ หีบห่อ	☐ การขนส่ง	☐ ขนาด
☐ เนื้อหาเรื่องที่เล่าที่มาของผลิตภัณฑ์	☐ ประโยชน์ใช้สอย	☐ อื่น ๆ

8. เมื่อท่านเดินทางไปท่องเที่ยวท่านซื้อของที่ระลึกเพื่อสาเหตุอะไร

- ☐ ประดับบ้าน ☐ เก็บเฉย ๆ ☐ ฝากผู้คน
☐ นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ☐ อื่น ๆ.....

9. ท่านซื้อของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากจังหวัดเชียงรายบ่อยครั้งแค่ไหน

- ☐ ทุกวัน ☐ ทุกครั้งที่มาเชียงราย ☐ นาน ๆ ครั้ง
☐ ไม่ซื้อเลย ☐ อื่น ๆ

10. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม/ของที่ระลึกจากจังหวัดเชียงรายที่ไหน

- ☐ สถานที่ผลิต ☐ ตามซุ้มที่มาออกร้าน ☐ ร้านค้าในเมือง
☐ ร้านขายของที่ระลึก ☐ สนามบิน ☐ อื่น ๆ

11. จำนวนค่าใช้จ่ายที่ท่านซื้อในแต่ละครั้ง

- ☐ ต่ำกว่า 100 บาท ☐ 100- 500 บาท
☐ 501 – 1,000 บาท ☐ 1,000 บาทขึ้นไป

12. เหตุผลที่ท่านซื้อของที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเชียงรายทุกวันนี้

- ☐ นำไปใช้สอย ☐ ประดับตกแต่งบ้าน ☐ ของฝาก
☐ ไม่มีเหตุผล ☐ อื่น ๆ

13. ท่านจะแนะนำให้คนอื่น ๆ ที่มาเชียงรายซื้อผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายท่านจะแนะนำอะไร (ตอบ 1 อย่าง)

- ☐ แนะนำ.....
☐ ไม่แนะนำ.....

ขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

การจัดทำเวทีชุมชน
วันที่ 17 – 18 ธันวาคม 2548

การจัดทำเวทีชุมชน

การจัดทำเวทีชุมชนเพื่อรายงานผลการวิจัยให้กับชุมชนที่ได้เข้าไปศึกษาวิจัย เป็นแนวทางในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของการวิจัยที่ให้ประชาชนเจ้าของข้อมูลมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ และนำเสนอความคิดเห็นตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่องานวิจัย เพื่อตรวจสอบผลการวิจัยในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะแตกต่างจากกระบวนการวิจัยอื่น ๆ หลายชั้นที่เก็บข้อมูลจากชุมชนแล้วนำผลการวิจัยมาศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วนำเสนอแก่ผู้ให้ทุนวิจัยโดยมิได้นำกลับไปรายงานให้กับชุมชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลรับทราบ

ดังนั้น ผู้วิจัยและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ในฐานะผู้ให้ทุนอุดหนุนงานวิจัยชั้นนี้ ได้ร่วมกันจัดเวทีชุมชนขึ้นเพื่อรายงานผลการวิจัยตามกระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรับฟังความคิดเห็นต่องานวิจัย เพื่อเป็นการประเมินผลการวิจัยจากชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ระยะเวลา ระหว่างวันที่ 17 – 18 ธันวาคม พ.ศ. 2548

สถานที่

1. กลุ่มคนเฒ่าคนแก่และเครือข่าย ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย
2. กลุ่มเซรามิคเวียงกาหลง ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า
3. กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถ้ำผาตอง ต.ท่าสุต อ.เมือง
4. กลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน อ.เชียงแสน

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มการผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม
 2. กลุ่มเครือข่ายการผลิต
 3. ประชาชนในชุมชน
 4. ผู้นำชุมชน
- รายงานเวทีละ 20-25 คน ต่อหนึ่งชุมชน

ผู้ดำเนินการ

1. นักวิจัย 1 คน
2. เจ้าหน้าที่สำนักวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย 4 คน

กำหนดการ
การจัดทำเวทีชุมชน
เพื่อระดมความคิดเห็น เรื่อง ผลผลิตกันพัฒนาธรรมจังหวัดเชียงราย
ระหว่างวันที่ 17-19 ธันวาคม 2548

3 ธันวาคม 2548

08.30 น.	- ออกเดินทางจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
10.00 น.	- บ้านป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- นำเสนอ เรื่อง ผลผลิตกันพัฒนาธรรมของตำบลป่าแดด
- ระดมความคิดเห็นโดยแยกกลุ่มอภิปราย 2-3 กลุ่ม
- สรุปความคิดเห็น ประมวลภาพ รวมผลผลิตกันพัฒนาธรรม
12.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	- ออกเดินทางไปยังบ้านทุ่งม่าน ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า
- นำเสนอเรื่องผลผลิตกันพัฒนาธรรมของเวียงกาหลง
- ระดมความคิดเห็น โดยแยกกลุ่มอภิปราย 2-3 กลุ่ม
- สรุปความคิดเห็น ประมวลภาพรวมผลผลิตกันพัฒนาธรรม
16.00 น.	- เดินทางกลับ
17.00 น.	- ถึงสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

4 ธันวาคม 2548

08.30 น.	- ออกเดินทางจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
09.00 น.	- ถึงบ้านถ้ำผาตอง ตำบลท่าสุต อำเภอแม่จัน จ.เชียงราย
- นำเสนอ เรื่อง ผลผลิตกันพัฒนาธรรมจังหวัดเชียงราย
- ระดมความคิดเห็น โดยแยกกลุ่มอภิปราย 2-3 กลุ่ม
- สรุปความคิดเห็น ประมวลภาพรวมผลผลิตกันพัฒนาธรรม
12.00 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน
14.00 น.	- เดินทางถึงวัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- นำเสนอ เรื่อง ผลผลิตกันพัฒนาธรรมจังหวัดเชียงราย
- ระดมความคิดเห็นโดยแยกกลุ่มอภิปราย 2-3 กลุ่ม
- สรุปความคิดเห็น ประมวลภาพรวมผลผลิตกันพัฒนาธรรม
16.00 น.	- เดินทางกลับ
17.00 น.	- ถึงสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

5 ธันวาคม 2548

- 10.00 น. - ประชุมสรุปภาพรวมผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย
- 12.00 น. - รับประทานอาหารกลางวัน

- การนำเสนอ เรื่อง ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมเชียงราย
โดย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย และนักวิจัยในประเด็น
 1. รูปแบบที่สรุปจากการศึกษา
 2. ข้อเสนอในการผลิต
 3. ข้อเสนอ เรื่อง การจัดการ
- การระดมความคิดเห็นของชุมชนในประเด็น ดังนี้
 1. ความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น
 2. ความคิดเห็น เรื่อง การจัดการ การผลิต และจัดจำหน่าย
 3. ความคิดเห็น เรื่อง การพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่
 ทั้งนี้ควรมีเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมประจำกลุ่มเป็นคนคอยจับประเด็นนำเสนอ
- สรุปความคิดเห็นต่อเวทีชุมชน

ผลของเวทีชุมชน

1. เวทีชุมชนพื้นที่ ต.ป่าแดด อ.แม่สรวย กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ผลิตของเล่นเด็กพื้นบ้าน ได้ข้อมูลจากเวทีชุมชนและเครือข่าย ดังนี้

1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบ

ชุมชนได้ให้ความเห็นว่าการทำของเล่นและมีความหมายเชิงวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ดีและสามารถเพิ่มตัวผลิตภัณฑ์ขึ้นจากเดิม โดยให้ความเห็นว่าผลิตภัณฑ์ตัวอย่างที่ชุมชนได้ผลิตขึ้นตามแบบนั้นควรมีลูกตา ซึ่งทางชุมชนต้องการวิทยากรมาอบรมเรื่องการผลิตและเรื่องสีของผลิตภัณฑ์

1.2 ความคิดเห็นเรื่องคนรุ่นใหม่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

ขณะนี้ชุมชนได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนบรรจุได้ในหลักสูตรระยะสั้นแล้ว

1.3 แนวทางการบริหารจัดการ

ชุมชนได้ให้ข้อเสนอแนะถ้าการจัดทำบรรจุภัณฑ์และในส่วนของการผลิต ขณะนี้การจัดทำตุ๊กตามีคนเย็บขึ้นส่วนมากกว่า 10 คน โดยใน 1 สัปดาห์ได้ประมาณ 20 ตัว

1.4 เครือข่ายการผลิต

หากกลุ่มมีเครือข่ายการผลิตใน 3 ตำบล

1. ตำบลป่าแดด

หมู่ 3 ทำของเล่นเด็ก

หมู่ 4 ทอผ้า

หมู่ 1 จักสาน

หมู่ 5 สมุนไพร

หมู่ 6 ทอผ้าและของเล่นเด็ก

2. ตำบลแม่พริก

3. ตำบลศรีถ้อย ในหมู่ 12 และ หมู่ 8

2. เวทีชุมชนบ้านทุ่งม่าน ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง (ทัน วิจิตต์)

2.1 ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบ

น้ำเคลือบเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นสูตรที่ผลิตจากธรรมชาติ มีสีที่แตกต่างและใกล้เคียงกับของโบราณ โดยอยากให้เมืองเก่าเวียงกาหลงเป็นจุดเด่น และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเรื่องเมืองโบราณเวียงกาหลงอย่างจริงจัง เพื่อค้นคว้าหาองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้ปรากฏตามหลักวิชาการ

2.2 แนวทางการบริหารจัดการ

ในเรื่องการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นโดยทางคณะทำงานเวทีชุมชนได้แจ้งให้ชุมชนทราบว่า ทางกลุ่มจะได้รับการส่งมอบเตาเผาผลิตภัณฑ์ใบใหม่ และทางชุมชนเป็นห่วงเรื่องวัตถุดิบคือ ดินกำลังโดนสัมปทานจากนายทุนมากวันซื้อที่ดินทำเหมืองดิน

2.3 คนรุ่นใหม่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

มีการเสนอการเรียนการสอนเรื่องเวียงกาหลงในโรงเรียน และจัดนิทรรศการเรื่องเวียงกาหลง

2.4 เครือข่ายการผลิต

มีกลุ่มช่างไม้อยู่ในหมู่บ้านสามารถทำกล่อหรือชาตั้งจานได้ ทางชุมชนอยากให้เกิดเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน หรือในตำบลเวียงกาหลง

3. เวทีชุมชนบ้านถ้ำผาตอง ต.ท่าสุด อ.เมือง เป็นกลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลัก

3.1 ผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกแบบ

ชุมชนมีความเห็นชอบ เรื่องไม้จิ้มสับประรด ซึ่งมีศักยภาพที่จะสร้างเครือข่ายการขายกับกลุ่มสับประรดได้ และสร้างวิธีการทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้น สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

3.2 แนวทางการบริหารจัดการ

ชุมชนอยากขอปรึกษากันเรื่องตั้งราคาไม้จิ้มสับประรด การจัดหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และความต้องการเรื่องเครื่องมือปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ

3.3 คนรุ่นใหม่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

ชุมชนได้ให้ความเห็นว่าขณะนี้มีการนำไปสอนในโรงเรียนบ้านถ้ำผาตองแล้วในระดับ ป. 6 และโรงเรียนเมืงรายมหาราช ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมได้นำนักเรียนมาเรียนที่บ้านของคุณคำจันทร์ อยู่ตลอดเวลา

จากการสังเกตในการเก็บข้อมูลพบว่ามีกลุ่มช่างที่เป็นคนรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น 4 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน

3.4 เครือข่ายการผลิต

ชุมชนมีเครือข่ายการผลิตชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์อยู่แล้ว แต่ก็เสนอว่า กลุ่มการผลิตหัตถกรรมไม้แกะสลักควรจะเชื่อมโยงกับกลุ่มการผลิตอื่น ๆ ในชุมชนด้วย เช่น กลุ่มสับประรดกลุ่มผลิตอาหารตอง กลุ่มผลไม้ และกลุ่มอื่น ๆ ในการจัดการพื้นที่ และเวลาของการเข้าชมในหมู่บ้านหรือดูงาน หัตถกรรมไม้แกะสลัก

4. เวทีชุมชนกลุ่มทอผ้าเชียงแสนวัดพระธาตุผาเงา ต.เวียง อ.เชียงแสน

4.1 ผลิตภัณฑ์ที่ได้ในการออกแบบ

ชุมชนได้ให้ความเห็นว่าควรจะมีสายของกระเป๋ายาวขึ้น ตามแบบขนาดเหมาะสำหรับสะพายไหล่ได้ การแบ่งช่องด้านในให้มีหลายชั้นมากขึ้น และบางแบบควรขยายด้านข้างกระเป๋ายาวให้ใหญ่เล็กได้

4.2 แนวทางการบริหารจัดการ

ทางชุมชนต้องการฝึกอบรมการผลิตกระเป๋เพิ่มขึ้น และทางผู้ใหญ่บ้านได้ให้ความเห็นว่าควรประชาสัมพันธ์เรื่องลายทองเชียงแสนให้เป็นที่รู้จัก

4.3 คนรุ่นใหม่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร

ชุมชนให้ความเห็นว่าคนรุ่นใหม่ และเยาวชนไม่ได้ให้ความสนใจเรื่องการทอผ้าเลย โดยมีเหตุผลว่าเสียเวลา ช้า กว่าจะได้รับผลตอบแทน

4.4 เครือข่ายของกลุ่ม

ชุมชนไม่ได้ให้ความสนใจ

สรุปการจัดทำเวทีชุมชน

1. ชุมชนได้รับทราบถึงผลการวิจัย และได้แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยมีเพียงกลุ่มของเด็กเท่านั้นที่ยังไม่สามารถผลิตผลงานตัวอย่างออกมาได้ตามแบบที่เขียนไว้ แต่สามารถทำได้บางส่วน
2. ชุมชนที่สนใจและมีความกระตือรือร้นในเรื่องผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมีความพร้อมมากที่สุด คือ กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถ้ำผาตอง ต.ท่าสุต อ.เมือง เชียงราย ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนในการจัดทำแผนงานผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมในระยะต่อไป โดยทำในพื้นที่หมู่บ้านถ้ำผาตอง
3. ชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือในการจัดการมากที่สุด คือ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง ในเรื่องการจัดการความรู้ที่มีอยู่ และการจัดจำหน่ายผลผลิต
4. ปัญหาอุปสรรค คือ การนำเสนอด้วยภาษาไทยภาคกลางทำให้คนในชุมชนบางคนที่เป็นผู้สูงอายุไม่เข้าใจได้ทั้งหมด

แบบผลิตภัณฑ์
ของเล่นเด็ก 12 ปีเกิด

ประวัติผู้วิจัย
รายชื่อผู้ทำงานในโครงการ

1. ผู้วิจัย	นายพลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
คุณวุฒิ/ระดับการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะ
หน่วยงาน	หัวหน้าโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ที่อยู่	333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์	0-53-916-316
โทรสาร	0-53-916-314
E-mail	<u>Pollawat@mfu.ac.th</u>